RNI NO. MAHMAR/2020/84035

BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ

शुक्रवार, ०९ मे २०२५ | वर्ष : ५ | अंक : १३१ | दैनिक | किंमत : ₹५/-
Friday, 09 May 2025 | Year : 5 | Issue : 131 | Daily | Rate: Rs. 5/-

राहुल गांधींचे नेतृत्व ते 'इंडिया आघाडी'चे भवितव्य : शरद पवार

मुंबई : राष्ट्रवादी काँग्रेस (शरदचंद्र पवार) पक्षाचे अध्यक्ष शरद पवार यांनी बुधवारी भारतीय लष्कराद्वारे राबविण्यात आलेल्या 'ऑपरेशन सिंदूर'चे कौतुक केले आणि भारतीय सशस्त्र दलांनी पर्यटकांवर झालेल्या पहलगाम दहशतवादी हल्ल्याचे योग्य प्रत्युत्तर दिल्याचे म्हटले. भारत आणि पाकिस्तानमधील तीव्र संघर्षापासून ते पहलगाम घटनेविरुद्ध जम्मू आणि काश्मीरमध्ये व्यक्त झालेल्या संतापापर्यंत विविध मुद्द्यांवर बोलले. शरद पवार हे देशातील सर्वांत अनुभवी राजकारण्यांपैकी एक आहेत. 1990 च्या दशकाच्या सुरुवातीला पी.व्ही. नरसिंह राव सरकारमध्ये ते केंद्रीय संरक्षणमंत्री होते. शरद पवार यांनी त्यांच्या पक्षासमोरील पेचप्रसंग, विरोधी पक्ष इंडिया आघाडीची स्थिती आणि भविष्य, तसेच राहुल गांधी यांच्या नेतृत्वाबद्दल भाष्य केले.

ते कठोर परिश्रम घेतात. जेव्हा देशात समस्या उद्भवतात तेव्हा त्यावर प्रतिक्रिया देतात. पण आज राहुल गांधींसाठी काहीतरी मोठे करण्यासाठी असे वातावरण नाही. मी फक्त एवढेच म्हणेन की, त्यांनी तळागाळात आणखी आक्रमकतेने काम करण्याची गरज आहे. फक्त राहुल गांधीच नाही, तर सर्व विरोधी पक्षांनी हे करण्याची गरज आहे.

महाराष्ट्रातील परिस्थिती आमच्या बाजूने होती. लोकसभा निवडणुकीचा निकाल आमच्या बाजूने होता. तेव्हा विधानसभा निवडणुकांमध्ये काय झाले? आम्ही ज्या ठिकाणी जातो त्या प्रत्येक गावातील लोक म्हणतात की, आम्ही लोकसभा निवडणुकीत जसे मतदान केले होते, तसेच विधानसभा निवडणुकीतही केले; पण निकाल वेगळा होता. मी निवडणूक आयोगाबद्दल काही विधान करू इच्छित नाही.

इंडिया आघाडी आज सक्रिय नाही. त्यामुळे आम्हाला पुन्हा एकत्र यावे लागेल. आमच्या पक्षाची पुनर्बांधणी करावी लागेल. तरुणांना त्यात सामील करावे लागेल आणि काम करावे लागेल. ते राजकारणासाठी नव्हते. शैक्षणिक संस्थांसह अनेक संस्था आहेत, जिथे आम्ही त्यांच्याबरोबर, एनडीएबरोबर, डाव्या पक्षांबरोबर काम करतो आणि आम्ही ते करत राहू. मी आशावादी आहे. या देशात संसदीय लोकशाही आपल्यामुळे नाही; तर ती सामान्य लोकांच्या समजदारीमुळे कार्यरत आहे.

विधानभवनाच्या विस्तारासाठी स्वतःची जागा सोडण्याची शासकीय मुद्राणालयावर वेळ

नागपूर : विधिमंडळाच्या हिवाळी अधिवेश काळात कामकाजासाठी लागणाऱ्या सर्व दैनंदिन कागदपत्रांची छपाई करणारे विधानभवनालगतच असलेले शासकीय मुद्रणालय आता नव्या जागेच्या शोधात आहे. प्रस्तावित विधानभवनाच्या विस्तारासाठी या मुद्राणलयाच जागा घेण्यात येणार आहे. दरवर्षी विधिमंडळाचे हिवाळी अधिवेशन नागपुरात होते. अधिवेशना दरम्यान विधानसभा आणि विधान परिषदेसाठी लागणारे प्रश्नउत्तराचे संच, लक्षवेधी सूचना, त्यावरील मंत्र्यांची निवेदने, नियम 93च्या सूचना, त्यावरील सरकारी निवेदने, कामकाज पत्रिका आणि इतरही अधिवेशनासंबधीचे कागदपत्रे छपाईचे काम या सरकारी मुद्राणलायत होते. अधिवेशन काळात मुद्राणलय चोवीस तास सुरू राहते. अत्यंत महत्वाचे हे काम आहे. उद्योग मंत्रालयाच्या अखत्यारित हे मुद्राणालय येते. विधानभवनाच्या लागूच त्याची इमारत आहे. विधानभवनाचा विस्तार करण्याचा निर्णय विधानसभा अध्यक्षांनी घेतला आहे. त्यासाठी जागेची गरज आहे.

शासनाच्या दोन विभागातील वादात अडकलेल्या नागपूर विधान भवन विस्ताराचा तिढा सोडवण्यात पालकमंत्री व राज्याचे महसूल मंत्री चंद्रशेखर बावनकुळे यांनी पुढाकार घेतला असून शासकीय मुद्रणालय आणि पुरवठा विभागाच्या कार्यालयांना शहरात नवीन जागेचा शोध घेण्याचे निर्देश त्यांनी दिले. नागपूर येथील शासकीय मुद्रणालयाच्या तसेच शहर पुरवठा विभागाच्या कार्यालयाची जागा नागपूर विधानभवनाच्या विस्तारीकरणासाठी आवश्यक आहे. त्यामुळे विस्तारीकरणाच्या कामात तिढा निर्माण झाला होता.

बुधवारी यासंदर्भात मुंबईत विधानसभा अध्यक्ष राहुल नार्वेकर यांच्या अध्यक्षतेखाली बैठक झाली. त्यात बावनकुळे यांनी पुरवठा विभाग आणि शासकीय मुद्रणालय कार्यालयांना पर्यायी जागा शोधून प्रस्ताव सादर करावा, असे निर्देश दिले. विधानभवनाचा विस्तार करतांना याच परिसरात असलेले झिरो माईलही विकसित करण्यात येणार आहे, असेही बावनकुळे यांनी स्पष्ट केले. बावनकुळे म्हणाले, शासकीय मुद्रणालय आणि पुरवठा विभागाला नवीन जागा उपलब्ध करून देण्यात येईल. त्यांनी पुढील दोन दिवसात जागांचा शोध घेऊन त्याबाबत प्रस्ताव सादर करावा. पुरवठा विभागाला गोदामासाठी जागा उपलब्ध करून देण्यात येईल. त्या ठिकाणी बांधकाम करून दिल्यानंतरच संबंधित जागा ताब्यात घेण्यात येईल. यावेळी सार्वजनिक बांधकाम विभागाचे सचिव संजय दशपुते, महसूल उपसचिव अश्विनी यमगर, एमएसआयडीसीचे मुख्य अभियंता रणजीत हांडे, उद्योग विभागाचे सहसचिव लक्ष्मीकांत ढोके, एमएसआयडीसीच्या कार्यकारी अभियंता आकांक्षा मेश्राम, एमएसआयडीसीचे व्यवस्थापक ब्रजेश दीक्षित उपस्थित होते.

मालेगाव बॉम्ब स्फोट प्रकरणाचा निकाल 31 जुलै रोजी?

मुंबई : मालेगाव बॉम्ब स्फोट प्रकरणात अंतिम निकाल लवकरच सुनावला जाण्याची शक्यता आहे. विशेष राष्ट्रीय तपास संस्थेच्या (NIA) न्यायालयाने गुरूवारी सप्टेंबर 2008 मध्ये झालेल्या मालेगाव बॉम्ब स्फोट प्रकरणातील सर्व सात आरोपींना 31 जुलै रोजी हजर राहण्याचे आदेश दिले आहेत. त्यामुळे या दिवशी या प्रकरणात अंतिम निकाल जाहीर होण्याची शक्यता आहे. विशेष न्यायाधीश ए.के. लाहोटी यांनी हा खटला मोठा असून यासाठी अधिक वेळ आवश्यक असल्याचे म्हटले आहे. सरकारी वकिलांनी आणि बचाव पक्षाने त्यांचा अंतिम लेखी युक्तिवाद सादर केल्यानंतर 19 एप्रिल रोजी या प्रकरणाची सुनावणी पूर्ण झाली. दरम्यान विशेष न्यायाधीशांची मुंबईच्या बाहेर बदली झाल्यानंतर फक्त निकाल जाहीर करण्यासाठी त्यांना 31 ऑगस्टपर्यंत मुदतवाढ देण्यात आली आहे.

या प्रकरणात गंभीर आरोप असलेल्या भाजपाच्या माजी खासदार प्रज्ञा सिंग ठाकुर यांनी याबद्दल प्रतिक्रिया दिली आहे. 'न्यायमूर्ती जशी तारीख देतात तशीच आजही दिली. आज निर्णय होणार असे काही निश्चित नव्हते. पुढील तारखेला निर्णय होईल हे निश्चित आहे. न्यायाधीशांनी सांगितले की त्याचे (निर्णयाचे) एक लाखाहून जास्त पाने आहेत आणि हे मोठे

प्रकरण आहे, यासाठी वेळ लागतो. कोणावरच अन्याय होता कामा नये. त्यानंतर त्यांनी 31 जुलै ही पुढील तारीख दिली आहे,' अशी माहिती भाजपाच्या माजी खासदार प्रज्ञा सिंह ठाकूर यांनी दिली. निकाल काय लागेल याबद्दल बोलतांना ठाकूर म्हणाल्या की, 'सत्य मेव जयते, यावर माझा पूर्ण विश्वास आहे. या प्रकरणाला 17 वर्ष झाली. ज्या व्यक्तीवर आरोप होतात एकतर त्याला सत्य ठाऊक असते किंवा ईश्वराला. त्यामुळे माझा विश्वास आहे की, सत्य मेव जयते. सत्याचा कायम विजय होतो, धर्माचा कायम विजय होतो आणि यावेळी देखील होईल.' सरकारी वकिलांकडून मृत्युदंडाच्या शिक्षेची मागणी केली जात असल्याबद्दल विचारले असता ठाकुर म्हणाल्या की, 'एटीएसला शक्य असते तर त्यांनी त्याच दिवशी माझी मान मुरगळून टाकली असती. त्यांचे माझ्याशी इतके शत्रुत्व आहे आणि शत्रुत्व का आहे माहिती नाही.

'लाहोर सोडा', अमेरिकेच्या आपल्या नागरिकांना सूचना

नवी दिल्ली : जम्मू आणि काश्मीर येथे झालेल्या दहशतवादी हल्ल्याला भारत सरकारने ऑपरेशन सिंदूरच्या माध्यमातून जोरदार प्रत्युत्तर दिले आहे. यानंतर भारत आणि पाकिस्तान यांच्यातील संबंध चांगलेच ताणले गेले आहेत. यादरम्यान संरक्षण मंत्रालयाने जारी केलेल्या निवेदनामध्ये भारतीय लष्कराने पाकिस्तानच्या लाहोरजवळील एअर डिफेन्स सिस्टीम उद्ध्वस्त केल्याची माहिती दिली आहे. याबरोबरच पाकिस्तानकडून होणाऱ्या कारवायांना जशास तसे उत्तर दिले जाईल, असा स्पष्ट इशारा देखील या निवेदनात देण्यात आला आहे. भारत पाकिस्तान यांच्यातील वाढत्या तणावादरम्यान अमेरिकेने पाकिस्तानच्या लाहोरमध्ये असलेल्या त्यांच्या नागरिकांसाठी मार्गदर्शक सूचना जारी केल्या आहेत. ड्रोनचे स्फोट, ड्रोन पाडल्याचे तसेच लाहोरच्या जवळपासच्या हवाई हद्दीत घुसखोरी झाल्याचे वृत्त समोर आल्यानंतर अमेरिकेने पाकिस्तानच्या लाहोरमधील त्यांच्या वाणिज्य दूतावासातील सर्व कर्मचाऱ्यांना सुरक्षित ठिकाणी आश्रय घेण्याचे निर्देश दिले आहेत.

अमेरिकने जे नागरिक संघर्ष सुरू असलेल्या ठिकाणांच्या जवळपास असतील, त्यांना सुरक्षितपणे शक्य असल्यास तो भाग सोडावा असे आवाहन करण्यात आले आहे. तसेच बाहेर पडणे सुरक्षित नसेल तर त्यांनी सुरक्षित ठिकाणी आश्रय घ्यावा, असे अमेरिकेकडून त्यांच्या नागरिकांना सांगण्यात आले आहे.

अमेरिकेने संघर्ष सुरू असलेल्या भागात असलेल्या त्यांच्या नागरिकांनी काय करावे याबद्दलही स्पष्ट सूचना दिल्या आहेत.

पवित्र बुद्धधातूंच्या लिलावास भारताचा विरोध

नवी दिल्ली : भारत सरकारच्या कायदेशीर कारवाईच्या इशाऱ्यानंतर सदबीज या आंतरराष्ट्रीय लिलाव कंपनीने बुद्धधातूशी संबंधित असलेला पवित्र रत्नांच्या हाँगकाँग येथील लिलाव आता पुढे ढकलला आहे. या मौल्यवान संग्रहाचे वर्णन एक 'महत्त्वाचा पुरातत्त्वीय शोध' असे करण्यात आले होते. या लिलावात बुद्धधातूशी संबंधित होणाऱ्या रत्नांच्या विक्रीवर जगभरातील बौद्ध धर्मीय विद्वान आणि भिक्षू तसेच संबंधित अनेक प्रमुख बौद्ध संस्थांच्या प्रमुखांनी टीका केली होती. भारत सरकारने हा लिलाव म्हणजे जगभरातील बौद्ध समुदायाचा अपमानच आहे, असे म्हणत जोरदार आक्षेप घेतला होता. भारत सरकारच्या हस्तक्षेपामुळे सदबीजने जाहीर केले की, लिलाव पुढे ढकलल्यामुळे संबंधितांना चर्चा करण्यास अधिक वेळ मिळेल. ब्रिटिश अधिकारी विल्यम क्लॅक्स्टन पेप्पे यांनी सुमारे 130 वर्षांपूर्वी भारताच्या उत्तरेकडील भागात या अवशेषांचा (बुद्धधातूचा) शोध लावला होता. या अवशेषांमध्ये गौतम बुद्धांच्या शरीरधातूंचाही समावेश असल्याचे मानले जाते. 'पिप्रहवा जेम्स ऑफ द हिस्टॉरिकल बुद्धा, मौर्य साम्राज्य, अशोककालीन युग, इ.स.पू. 240-200' या नावाने ओळखला जाणारा हा संग्रह 7 मे रोजी लिलावासाठी ठेवण्यात येणार होता. लिलाव होण्याच्या दोन दिवस आधी भारत सरकारने लिलाव संस्थेला पत्र लिहून आक्षेप घेत कळवले की, हे अवशेष भारतीय तसेच जागतिक बौद्ध समुदायाची सांस्कृतिक ओळख आहेत. हा लिलावामुळे भारतीय आणि आंतरराष्ट्रीय कायद्यांचा तसेच संयुक्त राष्ट्रांच्या करारांचा भंग होत आहे. भारत सरकारच्या एका उच्चस्तरीय

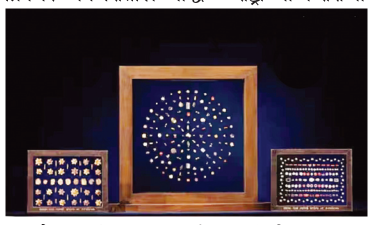

प्रतिनिधी मंडळाने मंगळवारी (6मे) सदबीजच्या प्रतिनिधींशी चर्चा केली. सदबीजने ई-मेलद्वारे दिलेल्या निवेदनात म्हटले आहे की, भारत सरकारने उपस्थित केलेल्या मुद्द्यांचा विचार करून आणि वस्तू विक्रीसाठी पाठवणाऱ्या व्यक्तींच्या संमतीने हा लिलाव पुढे ढकलण्यात आला आहे. तसेच, या संदर्भातील चर्चांबाबतची माहिती आवश्यकतेनुसार शेअर केली जाईल. बुधवारी लिलावाची घोषणा सदबीजच्या संकेतस्थळावरून काढून टाकण्यात आली आणि लिलावासाठी तयार केलेले वेबपेजही आता उपलब्ध नाही. विल्यम क्लॅक्स्टन पेप्पे हे इंग्लिश इस्टेट मॅनेजर होते. त्यांनी पिप्रहवा (गौतम बुद्धांचे जन्मस्थान असलेल्या लुंबिनीच्या थोड्याच दक्षिणेस) हे बुद्धांचे जन्मस्थान मानले जाते. इथे असलेला एक स्तूप पेप्पे यांनी उकरून काढला.

लाहोरमधील पाकिस्तानची एअर डिफेन्स सिस्टीम उद्ध्वस्त!

नवी दिल्ली : पहलगाम दहशतवादी हल्ल्यानंतर प्रत्युत्तरादाखल भारताने सुरू केलेले ऑपरेशन सिंदूर अजूनही चालू असल्याचे संरक्षण मंत्री राजनाथ सिंह यांनी आज सकाळी सर्वपक्षीय बैठकीत सांगितले. त्याच्या काही तासांत संरक्षण मंत्रालयाने जारी केलेल्या निवेदनामध्ये भारतीय लष्कराने थेट पाकिस्तानच्या लाहोरजवळील एअर डिफेन्स सिस्टीम उद्ध्वस्त केल्याचे नमूद करण्यात आले आहे. पाकिस्तानकडून होणाऱ्या कारवायांना जशास तसं उत्तर दिलह्य जाईल, असा स्पष्ट इशारा या निवेदनात देण्यात आला आहे.

बुधवारी पहाटे केलेल्या एअर स्ट्राईकमध्ये भारतानं पाकिस्तानातील दहशतवादी तळ लक्ष्य केले होते. गुरुवारी सकाळच्या कारवाईत पाकिस्तानात विविध ठिकाणी उभारण्यात आलेल्या एअर डिफेन्स रडार सिस्टीमला भारतीय हवाई दलाने लक्ष्य केल्याची माहिती या निवेदनात देण्यात आली आहे. 'पाकिस्तान ज्या प्रकारे कारवाई करेल, त्याच पद्धतीने भारताकडून उत्तर दिले जाईल. अशी खात्रीलायक माहिती समोर आली आहे की लाहोरजवळील एअर डिफेन्स सिस्टीम उद्ध्वस्त झाली आहे', असे संरक्षण मंत्रालयाच्या निवेदनात म्हटले आहे. भारतीय लष्कराच्या या कारवाईमुळे पाकिस्तानच्या हवाई कारवाया मोठ्या प्रमाणावर थोपवून धरण्यास मदत होणार आहे.

“ शांतपणे विचार करून घेतलेले निर्णय नेहमी योग्य ठरतात. ”

संपादकीय

पर्यावरणपूरक विद्युत वाहनांचा वापर

पर्यावरणपूरक विद्युत वाहनांना प्रोत्साहन देण्याचे धोरण महाराष्ट्र सरकारने स्वीकारले असून राज्य मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत या दिशेने अनेक निर्णय घेण्यात आले हे निश्चित स्वागतार्ह आहे. राज्य सरकारने घेतलेल्या या निर्णयाप्रमाणे राज्यातील तीन मोठ्या महामार्गांवर विद्युत वाहनांना टोलमाफी देण्यात येणार आहे, त्याशिवाय राष्ट्रीय महामार्गावर विविध ठिकाणी चार्जिंग स्टेशन्स उभारली जाणार आहेत आणि राज्य व राष्ट्रीय महामार्गावर काही ठिकाणी पथकरामध्ये सवलतही दिली जाणार आहे. एवढेच नव्हे तर मोटर वाहन करातून तसे नोंदणी प्रमाणपत्राच्या नूतनीकरण शुल्कातूनसुद्धा विद्युत वाहनांना सवलत दिली जाणार आहे. 2030 पर्यंत विद्युत वाहने खरेदी करणाऱ्यांनासुद्धा काही प्रोत्साहनपर सवलत देण्यात येणार आहे. हे सर्वच निर्णय महत्त्वाचे आहेत. गेल्या काही वर्षांच्या कालावधीपासून जगात, देशात आणि महाराष्ट्रातसुद्धा इलेक्ट्रिक वाहनांची लोकप्रियता वाढत चालली असली, तरी ज्या प्रमाणात या वाहनांना प्रतिसाद मिळणे गरजेचे होते तेवढा प्रतिसाद अद्याप मिळालेला नाही हेसुद्धा खरे आहे. या पार्श्वभूमीवर महाराष्ट्र सरकारने घेतलेल्या या विविध निर्णयांचा विचार करावा लागणार आहे. महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे केंद्र सरकार किंवा राज्य सरकार जेव्हा एखादे धोरण जाहीर करते तेव्हा त्या धोरणाची अंमलबजावणी करताना इतर सहाय्यक अनुषंगिक बाबी अस्तित्वात आहेत की नाही हेसुद्धा पाहावे लागते. साहजिकच काही वर्षांपूर्वी जेव्हा केंद्र सरकारने पर्यावरणपूरक विद्युत वाहनांना प्रोत्साहन देण्याचे धोरण जाहीर केले होते तेव्हा ही वाहने ज्या विद्युत ऊर्जेवर चालतात ती विद्युत ऊर्जा पुरेशा प्रमाणात आणि सोयीस्कररित्या उपलब्ध आहे की नाही याचा विचार झाला नाही. प्रतिसाद मिळालेला नाही. आता राज्य सरकारने घेतलेल्या या निर्णयाप्रमाणे वाहनांसाठी चार्जिंग स्टेशन उभारण्याला प्रोत्साहन देण्यात येणार आहे. राज्य व राष्ट्रीय महामार्गावर प्रत्येकी 25 किलोमीटर अंतरावर चार्जिंग सुविधा उभारली जाणार आहे. पण सरकारच्या ही गोष्ट खूप उशिरा लक्षात आली. आजपर्यंत जेवढ्या प्रमाणात विद्युत वाहनांची विक्री झाली त्या सर्व वाहन मालकांना आपल्या वाहनांचे चार्जिंग करताना गैरसोयच सहन करावी लागत होती हे वास्तव आहे. जेवढ्या मोठ्या प्रमाणात आणि मोठ्या संख्येने आज पेट्रोल, डीझेलचे पंप उपलब्ध आहेत, त्याच्या तुलनेने इलेक्ट्रिक वाहनांसाठी चार्जिंग स्टेशन्स खूपच कमी प्रमाणात उपलब्ध आहेत. ही गोष्ट लक्षात घेऊनच सर्वसामान्य नागरिक इलेक्ट्रिक वाहनांकडे वळण्यापूर्वी हजार वेळा विचार करत आहे. महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे आता इलेक्ट्रिक वाहनांचे धोरण जाहीर झाल्यानंतर किंवा केंद्र सरकारने जेव्हा इलेक्ट्रिक वाहनांना प्रोत्साहन देण्याचा निर्णय घेतला, त्यानंतर निर्माण झालेल्या रहिवासी इमारतींमध्ये पार्किंग स्पेसमध्ये किंवा अन्यत्र चार्जिंगची सुविधा जरी उपलब्ध करण्याचा निर्णय घेण्यात आला असला तरी त्यापूर्वी अस्तित्वात असलेल्या लाखो इमारतींमध्ये राहणाऱ्या सर्वसामान्य नागरिकांसाठी मात्र अशा प्रकारची सुविधा निर्माण करणे हे एक मोठे आव्हान आहे. साहजिकच प्रवासाला सुरुवात करण्यापूर्वी आपले वाहन घरातल्या घरात चार्जिंग करणे अशक्य आहे. प्रवासाला सुरुवात केल्यानंतरसुद्धा वाहनांचे चार्जिंग स्टेशन शोधणे हा एक मनस्तापाचा विषय झाला आहे. मोठ्या उत्सुकतेने इलेक्ट्रिक वाहने खरेदी करणाऱ्यांचे हे अनुभव इतरांनी ऐकल्यामुळेच अनेकांनी या वाहनांकडे पाठ फिरवली हेसुद्धा या निमित्ताने लक्षात घ्यावे लागणार आहे. आता राज्य सरकारने आपल्या या धोरणामध्ये जाहीर केल्याप्रमाणे त्वरित आणि जलदगतीने राज्य आणि राष्ट्रीय महामार्गावर इलेक्ट्रिक वाहनांसाठी चार्जिंग स्टेशनची उपलब्धता करण्यास प्राधान्य द्यायला हवे. देशातील महानगरांमध्ये जेवढ्या मोठ्या प्रमाणात सध्या वाहनांच्या धुरामुळे प्रदूषण निर्माण होत आहे आणि या प्रदूषणामुळे निर्माण होणारी रोगराई किंवा इतर अनुषंगिक समस्या यांचा विचार करता आणि या समस्यांवर होणाऱ्या खर्चाचा विचार करता सरकारला प्राधान्याने आता पर्यावरणपूरक वाहनांना सोयी सवलती उपलब्ध करून द्याव्या लागतील. महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे इलेक्ट्रिक वाहनांच्या खरेदीसाठी सर्वसामान्य नागरिकांचे अधिक जास्त प्रमाणात प्रबोधन होणे गरजेचे आहे. अजूनही अनेकांच्या मनात या वाहनांबाबत साशंकता आहे. आता महाराष्ट्र सरकारने तरी किमान आपल्या ईव्ही धोरणाचा एक भाग म्हणून सर्वसामान्य नागरिकांच्या मनातील शंका दूर करण्यासाठीसुद्धा काही प्रबोधन करण्याची गरज आहे. जगाच्या पाठीवरील काही देशांमध्ये सध्या फक्त इलेक्ट्रिक वाहनांचा वापर केला आहे आणि तेथील पर्यावरणामध्ये लक्षणीय सुधारणा झाली आहे, हे पाहता महाराष्ट्रासारख्या प्रगत राज्यामध्ये राज्य सरकारने घेतलेल्या निर्णयांची अंमलबजावणीसुद्धा करून राज्यात पर्यावरणपूरक सकारात्मक वातावरण तयार करण्याच्या दिशेने पावले उचलण्याची गरज आहे. ■ ■ बहुजन सौरभ

ऑपरेशन सिंदूरने पहलगाम हल्ल्याचा बदला..

काश्मीर हे भारताचे नंदनवन. जगातील पर्यटकाचे आकर्षण. जगभरातून पर्यटक येतात. हंगामात त्यांची रोजची संख्या 70 हजारांवर असते. या पर्यटनातून अर्थव्यवस्थेला बळ मिळते. लोकांना रोजगार मिळतो. व्यवसायिक, हॉटेलवाले, घोडेवाले, ट्रव्हल्सवाले आदींचा व्यवसाय फुलतो. समृद्धीकडे वाटचाल सुरु होते. या अगोदर कोरोना आला. कलम 370 हटविले. मोदी सरकारने अनेक निर्बंध लादले. त्यामुळे काश्मीरी पर्यटनाला खिळ बसली. लोकांपुढे जगण्या मरण्याचा प्रश्न निर्माण झाला. निवडणुकाही रखडल्या होत्या. प्रकरण न्यायालयात गेले. सर्वोच्च न्यायालयाच्या आदेशान्वये निवडणुका घ्याव्या लागल्या. त्या शांततेत पार पडल्या. लोकशाही पद्धतीने नवे सरकार आले. कटूता मावळली. काश्मीरींनी स्वतःला सावरले. केंद्र सरकार चुकत होते.

सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय योग्य होता. यावर शिक्कामोर्तब झाले. पुन्हा काश्मीर नव्या जोमाने उभा राहिला. शाळा उघडल्या. मुलें हसू, खेळू लागली. आनंदाचे वारे वाहू लागले. ते केंद्र सरकारला सांभाळता आले नाही. सुरक्षेत चुक झाली. पाचसात दहशतवाद्यांनी पर्यटकांवर हल्ला केला. या हल्ल्याने काश्मीरी माणसे दुखावली. त्यांनी पाक समर्थित हल्याचा निषेध केला. अन् भारतीय एकजुटीचे दर्शन घडविले. या घटनांनी सारेच भारतीय सुखावले. पहलगाम हल्ल्याचा बदला. यास सरकारने प्राथमिकता दिली. पाकचा बदला हा सरकारचा प्रमुख अजेंडा बनला. पंधरा दिवसानी त्यावर अंमल केला. पाकचा हिशेब चुकता केला.

पाक सीमेत न जाता आपल्या हद्दीतून केलेल्या हल्ल्याला भारतीय हवाई दलाने 'ऑपरेशन सिंदूर' असे संबोधले. 7 मे 2025 रोजी मध्यरात्रीनंतर पाकव्याप्त काश्मीर आणि पाकिस्तानातील 9 दहशतवादी तळांवर 24 क्षेपणास्त्र डागली. यात 100 वर अतिरेकी ठार झाले. तसेच मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले. बहावलपूर, मरकज सुभान अल्लाह, जैस मरकज तोयबै, मुरीदके लष्कर तरजल, तेहरा कलां, मेहमूना जोया, सियालकोट, अहले अदिस, बरनाला, कोटली, शावई नाला कॅम्प, बिलाल कॅम्प मुजफ्फुराबाद आदी दहशतवादी तळ उध्वस्त झाले. मात्र पहलगाम हल्ल्यातील दहशतवादी हाती लागले नाहीत. ते मोकळे आहेत. खरे तर जासूस पाठवून त्यांना ठार करण्याची गरज होती. त्याऐवजी दुसरेच मारल्या गेले. त्यालाच माध्यमांनी पहलगाम हल्ल्याचा बदला म्हटले. या हल्ल्यानंतर दोन्ही देशात तणाव वाढला आहे. संयुक्त राष्ट्र संघाच्या सुरक्षा परिषदेने दोन्ही देशांना संयम बाळगण्याचे आवाहन केले. तसेच पाकिस्तानने भारतासोबत चर्चा करून तोडगा काढण्याचा सल्ला दिला. दहशतवाद्यांनी 22 एप्रिल 2025 रोजी काश्मीरमधील पहलगाम येथे पर्यटकांवर हल्ला केला. त्यात 28 जण ठार झाले होते. दहशतवादी सैनिकांच्या वेषात आले. पर्यटकांवर गोळ्या झाडल्या. पर्यटकांवरील हल्ल्याने काश्मीरी दुखावले. भारताने पाकिस्तानवर दहशतवादाला पाठिंबा देण्याचा आरोप केला. या घटनेनंतर भारताने कठोर पावले उचलली, ज्यात सिंधु जल करार स्थगित करणे, अटारी सीमा बंद करणे, पाकिस्तानी विमानांसाठी हवाई क्षेत्र बंद करणे आदींचा समावेश आहे. भारताच्या सिंधू नदी जल बंदी निर्णयाने पाकिस्तानची कोंडी झाली आहे. हा 1960 चा जल करार आहे. त्याला स्थगिती दिली. याशिवाय सिंधू, झेलम, चिनाब नद्यांचे पाणी रोखण्याची कारवाई सुरू केली. सिंधू नदीच्या पाण्यावर बरेच ओलित आहे. तांदूळ, कापूस, गहू, ऊस उत्पादनाला फटका बसेल. अनेक गावांच्या जल योजना बंद पडतील. पिण्याच्या पाण्याची समस्या निर्माण होईल. त्याचा कमीअधिक फटका 35 टक्के लोकसंख्येला बसू शकते. जलविद्यूत प्रकल्प बांधित होतील. त्यामुळे उद्योगांना झळ पोहचेल. शहरी पायाभूत सोयी प्रभावित होतील. सिंधू नदीवर आणखी नवी धरणे बांधली. तर पाकिस्तानकडे जाणारे पाणी मोठ्या प्रमातात अडविता येईल. त्याचे परिणाम तीव्र होतील.

भारत- पाक तंटा दीर्घ काळ चालला. तर त्याचे परिणाम पाकिस्तानला भोगावे लागतील. ज्या चार धरणांच्या जोरावर सिंधू नदीचे पाणी रोखण्याचा भाजप सरकारने निर्णय घेतला. त्यापैकी बगलिहार, सलाल व किसनगंगा ही तीन धरणे कॉंग्रेसच्या कार्यकाळात बांधण्यात आली. केंद्रीय मंत्री नितीन गडकरी यांच्याकडे 2017 ते 2019 पर्यंत जल मंत्रालय असताना त्यांनी भारताच्या वाट्याचे पाणी देखील पाकिस्तानकडे जात असल्याचे निदर्शनास आणून दिले. या भागात दऱ्या-शिखर आहेत. या भौगोलिक स्थितीमुळे तिथे धरणे बांधणे अवघड असल्याचे अधिकाऱ्यांकडून सांगण्यात आले. त्यानंतर काही भागात सर्वे करण्यात आला. त्यावर पुढे सरकारने 2021 मध्ये रापेर धरणाला मंजूरी दिली. हा प्रकल्प चिनाब नदीवर असून 2026 पर्यंत पूर्ण होईल. ना. नितीन गडकरी यांनी पहिल्यांदा पाककडे जाणारे पाणी रोखणे शक्य असल्याचे निदर्शनास आणून दिले होते. तो धागा पकडून आता प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी यांनी जलबंदीची घोषणा केली. त्यावर कृती केली. सलाल धरणाचे सर्व दरवाजे बंद करण्यात आले. त्याची झळ सुमारे तीन कोटी लोकांना लवकरच बसेल. भारत सिंधू नदीचे पाककडे जाणारे किती टक्के पाणी अडवू शकते. त्यावर जलबंदी निर्णयाची तीव्रता अवलंबून असेल. भारताकडे पुराचे शंभर टक्के पाणी अडविण्यांची क्षमता नाही. त्यासाठी आणखी नवी धरणे बांधावी लागतील. पुरावेळी जलबंदी नैसर्गिकदृष्ट्या संपुष्टात येईल. जुनपासून पावसाळा सुरू होणार. तोपर्यंत जलबंदीचा असर दिसेल. भारताच्या वाट्याचे हक्काचे पाणी सुद्धा आजच्या घडीला पाकिस्तानकडे वाहून जाते. या वस्तूस्थितीकडे दुर्लक्ष करता येत नाही. त्यासाठी सरकारला काही धाडसी निर्णय घ्यावे लागतील. नवी धरणे बांधावी लागतील. तेव्हाच प्रभावीपणे जलबंदीचा धाक वाढेल. हे विसरून चालणार नाही.

भूपेंद्र गणवीर

9850031019

भारतीय हवाई दलाने 'ऑपरेशन सिंदूर' अंतर्गत दहशतवादी तळांवर हवाई हल्ले केले. भारतीय माध्यमांनी या हल्ल्याला पहलगाम हल्ल्याचा बदला म्हणून संबोधले, तर पाक माध्यमांनी नुकसान कमी असल्याचा दावा केला. तथापि, स्वतंत्र स्त्रोतांद्वारे नुकसानीची पुष्टी अद्याप झालेली नाही, त्यामुळे अचूक आकडेवारी बाबत अनिश्चितता आहे. हवाई हल्ल्यांमुळे पाकिस्तानला प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष आर्थिक नुकसान सहन करावे लागले. हल्ल्यांपूर्वीच भारताने पाकिस्तानवर आर्थिक निर्बंध लादले होते, ज्यात आयातावर पूर्ण बंदी. हवाई क्षेत्र बंद केले. त्याचा पाकिस्तानच्या अर्थव्यवस्थेला मोठा फटका बसला. हवाई क्षेत्र बंद आणि उड्डाणांवरील बंदीमुळे दररोज सुमारे 6 कोटी रुपयांचे नुकसान होत आहे. पाकिस्तानने संरक्षणासाठी 10 दिवसांत मोठ्या प्रमाणात खर्च केले. पाकिस्तानची अर्थव्यवस्था आधीच कर्ज, महागाई आणि बेरोजगारीने त्रस्त आहे. भारत पाकिस्तान स्टॉक एक्सचेंजमध्ये मोठी घसरण झाली. पाकिस्तानी रुपयाचे अवमूल्यन सातत्याने वाढत आहे. यामुळे पाकिस्तानातील गुंतवणूकदार भयभीत आहेत. हल्ल्यात ठार झालेल्या दहशतवाद्यांमध्ये लष्कर-ए-तैयबाशी संबंधित कमांडर असल्याचा दावा आहे. यामुळे पाकिस्तानच्या दहशतवादी नेटवर्कला धक्का बसला.

युद्धाची शक्यता वाढल्याने दोन्ही देशांमध्ये सैन्य तयारी वाढली. सीमेवर सैनिक टँक दिसू लागलेत. भारताने 244 जिल्ह्यांमध्ये सुरक्षा कवायतींचे आदेश दिले, तर पाकिस्तानने संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदेकडे मध्यस्थीची मागणी केली. ऑपरेशन सिंदूरमुळे पाकिस्तानला लष्करी, आर्थिक आणि कूटनीतिक पातळीवर जबरदस्त झटका बसला. शंभराहून दहशतवादी ठार होणे. आर्थिक संकटांचा सामना करणे. जागतिक स्तरावर एकटे पडणे. यामुळे पाकिस्तानवर दबाव वाढला आहे. युद्धाची शक्यता आणि परमाणु वापराचा धोका वाढल्याने परिस्थिती गंभीर आहे. भारताने दहशतवादाविरुद्ध कठोर भूमिका घेतली. त्यासोबत दीर्घकालीन शांततेसाठी कूटनीतिक प्रयत्नांची गरज आहे. युद्ध हा उपाय नव्हे. शांतता हाच अंतीम उपाय असेल. हे रशिया, युक्रेन युद्धातून दोन्ही देशांनी शिकावे. शहाणपणाने वागावे एवढेच! ■ ■

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या भुमिकेचा 'वैश्विक कॅनव्हास'

व्दितीय महायुद्धातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या 'दूरदृष्टी'च्या भूमिकेने भारत देशाला वाचविले क्रूरकर्मा हिटलरच्या पारतंत्र्यात जाण्यापासून...!

09 मे भुमिका नाट्यानुभव
सायंटिफिक सभागृह - सायं 6.30

स्वातंत्र्यपूर्व काळात भारतीय स्वातंत्र्य चळवळ लढा ऐरणीवर असतांनाच द्वितीय महायुद्धाची सुरूवात झाली. हुकूमशहा मुसोलिनी, स्टॅलिन, नेपोलियन, हुकूमशहा हिटलर यांचे देश व सोबतीला इतर देश असे 'शत्रू पक्ष' म्हणून एका बाजूला तर फ्रांस, अमेरिका, इंग्लंड आदि देश 'मित्रपक्ष' म्हणून दुसऱ्या बाजूला अशी दुसऱ्या महायुद्धात जगाची वाटणी झाली. शत्रू पक्षासोबत जगातील तीन ते चार हुकूमशहांचा भरणा असल्याने सहाजिकच हुकूमशाही - झोटिंगशाही आणि लोकशाही अशी विभागणी वाट्याला आली. हिटलरसह त्याच्या हुकूमशहा मित्रांची जग गिळंकृत करण्याची अभिलाषा तर इंग्लिश साम्राज्याचा जगभरातील विस्तार... एक बाजू दगड तर दुसरी वीट.. त्यात

हिटलरच्या अघोरी प्रवृत्तीची जगाने घेतलेली धास्ती अशा परिस्थितीत जागतिक लोकशाहीचे जतनासाठी जगाने कोणत्या बाजूला जावे हा कळीचा मुद्दा ऐरणीवर आला असताना... तत्कालीन शिर्ष भारतीय नेते ही संभ्रमी अवस्थेत सापडलेले... इंग्लंडच्या गुलामीत भारत असल्याने या आयत्या संधीचा फायदा घेऊन इंग्लंडला धडा शिकवला जावा ही व्यवहार्यता अनेक शिर्ष नेत्यांना पचनी पडल्याने मित्र पक्षाला या युद्धात सहकार्य करू नये अशी एक भूमिका घेतली गेली...

तर, क्रूरकर्मा हुकूमशहा हिटलरच्या घशात देश गेला तर पुढील दोनशे वर्षे स्वातंत्र्य विसरून जावे लागेल. तसेच जगातील लोकशाही टिकून राहण्यासाठी या महायुद्धात कोणत्याही परिस्थितीत हिटलरचा पराभव हाच एकमेव पर्याय असा हा फिलॉसॉफीकल अप्रोच...असलेली दुसरी भूमिका घेतली गेली....

अडवणूकीची व्यवहार्यता की दुरदृष्टी ठेवून तत्वाची जोपासना ...?

असे भारतीय नेत्यांमध्ये पडलेले उभे दोन तट...

शत्रू पक्षाच्या समर्थनार्थ असलेल्या भारतीय नेत्यांच्या भुमिकेला गोंजारण्याकरिता तत्कालिन प्रसारमाध्यमे पुढे सरसावली आणि या भूमिकेमुळे हुकूमशहा हिटलरच्या विजयामुळे भारताचे होणारे आहेत विचारात न घेता मोठ्या प्रमाणात या पक्षांच्या व त्यांच्या नेत्यांच्या भुमिका प्रसिद्धीझोतात आणून गौरवान्वित केल्या गेल्या तर, भारतातील एकमेव स्वतंत्र मजूर पक्ष आणि पक्षनेते डॉ.

बाबासाहेब आंबेडकर, ज्यांनी महायुद्धाच्या सुरवातीपासून तर शेवटापर्यंत दृढ आणि खंबीर भूमिका घेऊन मित्रराष्ट्रांना बिनशर्त समर्थन देण्याची भूमिका घेतली व शेवटपर्यंत या भुमिकेवर ते व त्यांचा पक्ष ठाम राहिलेत. परिणामी मित्र पक्षाच्या विजयामुळे हुकूमशहा हिटलरच्या तावडीतून व पारतंत्र्याच्या मगर - मिठीतून देश वाचवला गेला व एवढेच नव्हे तर इंग्रजांच्या गुलामगिरीतून ही देश मुक्त झाला. इंग्रज या युद्धात शेवटच्या खंदकात असल्याने त्यांना भारताला स्वातंत्र्य दिल्यावाचून गत्यंतर नाही. याची वाच्यता ते वारंवार आपल्या भाषणातून, आपल्या वृत्तपत्रीय अग्रलेखातून सातत्याने करते राहिले. हिटलरचा विजय या महायुद्धात झाला तर पुन्हा दिडशे दोनशे वर्षांचे पारतंत्र्यत आपला देश जाऊ शकतो. अशी सुरवातीपासून शेवटपर्यंत घेतलेली स्वतंत्र मजूर पक्षनेते डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची रोखठोक भूमिका...

परंतु एवढी प्रखर देशहित कारक, राष्ट्रहितवादी भुमिका मांडण्यासाठी कोणताही लेखक, पत्रकार, प्रसिद्ध माध्यमे पुढे कुणीही आले नाहीत आणि ही प्रखर देशभक्तीने ओतप्रोत अशी भुमिका इतिहासाच्या उदरात गडप होणे जवळजवळ निश्चित झाले होते.

जर यदाकदाचित स्मृति शेष मार्शल ॲड. विमलसूर्य चिमणकर सरांसारखा जागतिक संदर्भासह मांडणी करणारा तगडा लेखक या भूमिकेच्या मांडणीसाठी नव्वदच्या दशकात मिळाला नसता आणि गळ्यातील ताईत झालेली बानाई 'नाट्यानुभव' घेऊन आली नसती तर ही भुमिका तशीच दडपली गेली असती का? मग आता या भूमिकेला 'न्याय' देण्याची जबाबदारी कोण स्वीकारणार? डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या भूमिकेला खऱ्या अर्थाने 'देश गौरव' म्हणून कोण संबोधणार? मृत्यूनंतर अडोतीस वर्षांनी 'भारतरत्न पुरस्कार' देणारे 'भारत शासन'...? की, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या द्वितीय महायुद्धातील, क्रूरकर्मा हिटलरच्या तावडीतून भारत देशाला सोडवणारी आणि इंग्रजांना भारताला स्वातंत्र्य देण्यास भाग पाडणारी देशहिताची प्रखर भुमिका...ज्या भूमिकेकडे जाणीवपूर्वक डोळेझाक केलेले तत्कालीन इतिहासकार? की, जागृतीचा अग्नी तेवत ठेवणारे आम्ही भारताचे लोक...? डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या द्वितीय महायुद्धातील दृढ-निश्चयी, खंबीर भूमिकेला 'देश गौरव' म्हणून आम्ही भारतीय कधी स्वीकारणारे आहोत? हे मार्मिक प्रश्न चिन्ह...

या भूमिकेला सविस्तररित्या जाणून घ्यायची जबाबदारी आम्हा भारतीयांची..

यासोबतच व्हिएतनाम मध्ये हो-ची-मिन्ह यांनी सुद्धा व्हिएतनाम तेंव्हा फ्रान्सच्या गुलामगिरीत असतांनाही फ्रान्ससह मित्र राष्ट्रांना समर्थन दिले होते... या सर्व बाबी विस्तृतपणे जाणून घ्या... संदर्भ - समता सैनिक दल जलसंपदा मैत्री संघ, सिरी विजय देवराजसर यांचे विशेष सौजन्याने, तसेच गळ्यातील ताईत 'बानाई' नागपूरद्वारा प्रकाशित पुस्तके... 'डॉ आंबेडकर आणि द्वितीय महायुद्ध' लेखक - स्मृतिशेष मार्शल ॲड. विमलसूर्य चिमणकर द्वितीय महायुद्धातील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या भुमिकेचा 'वैश्विक कॅनव्हास'...

(क्रमशः)

वृत्तांकन - जयंत इंगळे
सचिव बानाई नागपूर

जातिभेदाच्या नाकावर टिच्चून शोषित महिलांनी उभा केला हक्काचा

स्त्री स्वातंत्र्य मुक्तसंवाद

संयोजक

प्रा. माधुरी गायधनी दुपटे
मो. 9130088095

शोषित, वंचित महिलांच्या एका समूहाने आपल्या हक्कासाठी भांडून न्यायाची वाट ज्या माध्यमातून मोकळी करून घेतली, तो प्रयोग म्हणजे 'बहिणी दरबार'.

कलसिया देवी नामक दलित महिलेच्या संघर्षातून याची सुरुवात झाली. मध्य प्रदेशच्या रीवा जिल्ह्यातील डभौरा गावानजीकच्या आंबेडकर नगरमध्ये कलसिया देवी राहयच्या. त्यांना जातीभेदाचा अनुभव येत होता. घरामागे असलेल्या बोअरवेलवरून पाणी भरताना उच्चवर्णीयांकडून त्यांना वारंवार अडवले जात होते. अनेक दिवसांपासून हा त्रास सुरू होता. जातीवरुन टोमणे, शिव्या असे सगळे त्या निमुटपणे सहन करत होत्या. एकदा पहाटे कलसिया देवी पाणी भरण्यासाठी बोअरवेलवर गेल्या तेव्हा, काही उच्चवर्णीय तिथे आले. 'तुला पाणी नको भरू म्हणून सांगितले ना, इथे पाणी भरून तू बोअरवेल बाटवलीस' असे म्हणत त्यांनी पाण्याचा हंडा, बादली पायांनी लाथाडून लावली आणि त्यांना हाकलले. या घटनेने मात्र कलसिया देवींच्या संयमाचा बांध मात्र तुटला. त्यांनी गावातल्याच उषादेवी यांना ही घटना सांगितली. त्यानंतर कलसिया, उषादेवींसह काही महिला पोलिसांकडे तक्रार दाखल करण्यास गेल्या. मात्र, पोलिसांनी त्यांचे ऐकूनच घेतले नाही. दिवसभर पोलीस ठाण्यात बसून शेवटी या महिला घराकडे परतल्या. दुसऱ्या दिवशी त्या सगळ्या जिल्हा पोलीस अधिक्षक कार्यालयात गेल्या. घडलेली घटना सांगितली आणि कारवाईचे आश्वासन घेऊन परतल्या. पण, आश्वासन कागदावरच राहू नये म्हणून, आपले म्हणणे कागदावरच उतरवायचे त्यांनी ठरवले. त्यानंतर आठवीत शिकत असलेल्या सिलू नामक विद्यार्थिनीकडून संपूर्ण घटनाक्रम कागदावर उतरवून घेतला. नंतर, या हस्तलिखित दहापानी पत्रकाच्या 10 प्रती झेरॉक्स करून गावात, शासकीय कार्यालयात वाटप केल्या. महिलांच्या या प्रयोगाला चांगला प्रतिसाद मिळाला. रिवासारख्या भागात जिथे महिलांना कायम डोक्यावर पदर घेऊन संस्कृतीच्या नावाखाली समाजाच्या धाकात जगावे लागते, त्यांनी असे काहीतरी करणे हे लोकांच्या कल्पनाशक्तीच्या पलिकडचे होते. या प्रतिसादानंतर महिलांनी एक गट तयार करून हे हस्तलिखित पत्रक नियमितपणे काढायचे ठरवले आणि त्याला नाव दिले 'बहिणी दरबार'. 'न खींचो कमान, न तलवार निकालो, जब तोप हो मुकाबिल तब अखबार निकालो', अकबर इलाहाबादी यांचा हा शेर 'बहिणी दरबार'साठी अतिशय समर्पक ठरतो.कलसियाबरोबर घडलेली घटना 2007 सालची आहे. एकतर महिला ती मागास, दलित जातीतली, साडीच्या पदराआड तोंड लपवून जगत आलेली. आमचे म्हणणे कोण ऐकून घेणार होते? म्हणून आम्हीच आमचा आवाज व्हायचे ठरवले. पण हे करायचे कसे? हा मोठा प्रश्न होता. त्यावेळी आम्ही, दलित, आदिवासी, बहुजन अशा मिळून 10 महिला आणि बहुसंख्य महिला अशिक्षितच होत्या. तरीही कलसिया देवींसह आणखी एक-दोन महिलांबरोबर घडलेली घटना लिखीत स्वरुपात सर्वांपर्यंत पोहोचवायचे ठरवले आणि कामाला लागलो. अन्यायाला वाचा फोडण्यासाठी लेखणीहुन अधिक धारदार तलवार नाही, हे या अशिक्षित महिलांना कळाले होते. त्यांनी त्याचा उपयोग

करायचे ठरवले. दलित आणि आदिवासी महिलांच्या या गटाला उच्चवर्णीय व्यवस्थेशी दोन हात करणे म्हणजे आपल्या अंगावर थेट संकट ओढावून घेण्यासारखे होते. तरीही त्यांनी आपला निर्णय कायम ठेवला. 3 जानेवारी 2008 रोजी 'बहिणी दरबार'चा पहिला हस्तलिखित अंक निघाला आणि तेव्हापासून आजतागायत दर महिन्याला या महिला हे हस्तलिखित पत्रक काढतात. त्याच्या झेरॉक्स प्रति काढून विविध कार्यालय, शासकीय कार्यालय, सामाजिक संस्था, ग्रामपंचायत अशा ठिकाणी वितरित करतात. वितरणाच कामही या महिलाच करतात. याबाबत बोलताना उषा देवी सांगतात, 'महिलांचा आवाज म्हणून बहिणी हे नाव ठरलेच होते आणि आमच्या बघेली भाषेत बैठक किंवा एकत्र जमून चर्चा होत असेल तर त्याला दरबार असे म्हणतात. म्हणून आम्ही याचे नाव 'बहिणी दरबार' असे ठेवले. महिलांनी महिलांच्या हक्कासाठी काढलेले महिलांचे मुखपत्र. हे पत्रक शेकडो महिलांची ओळख बनलेय, याचा आनंद वाटतो. एखाद्या समस्येचे जोपर्यंत निवारण होत नाही, तोपर्यंत त्याचा पाठपुरावा करतो. लेखनीतून मांडली संघर्षाची कथापत्रकारितेच्या व्याख्येत त्या फिट तर बसत नाहीत. पण म्हणून त्यांचा अस्तित्वासाठीचा संघर्ष आणि त्यासाठी केलेला हा प्रयोग कमीही ठरत नाही. यातील बहुतांश महिला दलित, आदिवासी समुहातील होत्या. त्यांना शिक्षणाचा फार गंधही नव्हता. सुसभ्य म्हणवल्या जाणाऱ्या पण वर्णव्यवस्थेचा भडीमार असलेल्या समाजात शोषित, अशिक्षित आणि अतिशय गरीब घरातून आलेल्या या महिलांना आपण सुरु केलेल्या या मोहिमेचे पुढे काय होईल, याची कल्पना नव्हती. पण, व्यवस्थेला आव्हान देतानाच सुरू झालेला त्रास, अपमान, चारित्र्यावर उडालेले शिंतोडे तर कुणाला झालेली मारहाण या सगळ्यांना सामोरे जावे लागल्याचे, 'बहिनी दरबार'च्या महिलांनी सांगितले. मात्र, बदल घडण्यास सुरुवातही झाली होती. पहिल्यांदा पत्रक काढून ते एक-दोन कार्यालयात पाठवल्यानंतर त्यांना प्रतिसाद मिळण्यास सुरुवात झाली. पोलिसांसह काही अधिकाऱ्यांनी येऊन कलसिया देवींचे म्हणणे ऐकून घेतले, तसेच त्या राहत असलेल्या भागात दुसरी बोअरवेल लावून देण्याची हमी दिली. हा या महिलांचा पहिला विजय होता. त्यांनी 'बहिणी दरबार' सुरू ठेवायचे ठरवले आणि दर महिन्याला हे पत्रक निघू लागले. पत्रक वितरित करतानाच इतर महिलांशी बोलून त्यांच्या समस्या ऐकून घेण्यात आल्या. दिवसेंदिवस महिलांचा सहभाग वाढू लागला. प्रत्येकीची वेगळी समस्या होती, त्यांनी आपले म्हणणे या पत्रकाच्या माध्यमातून सांगायला सुरुवात केली. हे हस्तलिखित पत्रक रिवा भागात बोलल्या जाणाऱ्या बघेली भाषेत काढले जाते. याची टॅगलाईन आहे, 'आँखन देखी, कानन सुनी, हाँथन लिखी' वंचितन के खातिर - बहिणी दरबार. म्हणजेच, 'जे डोळ्यांनी बघितले, कानांनी ऐकले तेच हातांनी कागदावर उतरवले - वंचितांसाठी 'बहिणी दरबार' या पत्रकाच्या माध्यमातून महिलांनी कौटुंबिक हिंसा, अत्याचार, बालविवाह, हुंडाप्रथा, जातपात, अस्पृष्यतेसारख्या अनेक घटनांना वाचा फोडली. गावा-गावात पत्रकाचे वितरण करतानाच यात नेमके काय लिहिले हे निरक्षर लोकांना कळावे यासाठी लोकांना एका ठिकाणी गोळा करून पत्रकाचे सामूहिक वाचन सुरू केले. आज हे पत्रक शेकडो महिलांचे मुखपत्र चौथ्या स्तंभाच्या रुपाने खंबीरपणे त्यांचे म्हणणे मांडत आहे. 'आधी उभेही करत नव्हते, आज मानाने खुर्ची देतात. बहिनी दरबारचे कुठलंही रजिस्ट्रेशन नाही. हा महिलांचा एक स्वतंत्र आणि स्वयंचलित गट आहे, त्यांना कुठलं फंडिंगही नाही, त्या स्वखर्चाने पत्रकाच्या प्रति झेरॉक्स करून वितरित करता एका पत्रकासाठी 20 रुपये हीच त्यांची जमापूंजी, पुढच्या महिन्यात निघणाऱ्या पत्रकासाठी कामी येते. महिला वेळातवेळ काढून दर महिन्याला होणाऱ्या बैठकीत सहभागी होतात, आणि आपले योगदान देतात. स्थानिक पातळीवरच्या छोट्याशा उपक्रमाने देशभरात आपले नाव केलेय. एका विद्रोहातून सुरू झालेली बहिनी दरबार नावाची ही क्रांती आज कित्येक उपेक्षित महिला-पुरुषांच्या हक्काचे व्यासपीठ बनली आहे. 1000 महिलांच्या या कुटुंबाचे कार्य स्थानिक पातळीवर निरंतर सुरू आहे. ■ ■

वाचकांचे विचारपिठ

बहुजन सौरभ

गुढीपाडवा निमित्ताने

गुढीपाडवा हा सण भारतीयांचा नव्हे, तो राजे संभाजीचा क्रूरपणे मनुनीतीने शूद्र क्षत्रिय भारतीय राज्याचा खून, वध करून विदेशी वैदिक मनुवादी काल्पनिक अंधश्रद्धाळू धार्मिक व्यवसायिकांची आपले राजसत्तेने स्थापलेला सण होय, पेशव्यांचा सण होय गुढीपाडवा. म्हणूनच महाराष्ट्रात हा सण विशेषतः पेशवा वैदिक विदेशी मनुवादी हा सण हर्षउल्हासाने मानतात. त्यांचे सोबत जे पेशवाईत निरक्षर अशिक्षित अज्ञानी इतिहासाची जाणार नसलेले मूळ भारतीय परम्परेने करतात. भारतीयांचा सण म्हणजे श्रमन संस्कृतीचा मांडअवस अर्थात मांडवस होय. फाल्गुनी महिन्यात झाडांना वृक्षांना नवीन पालवी फुले येतात. हा दिवस अमावशेचा असतो. या तिथीला शेतकरी शेतात जुना मांडव पाडून नवीन मांडव आपल्या पाळीव प्राण्यांसाठी बनवितात. आजूबाजूचे सर्व शेतकरी शेतात गोडधोड पक्वान्न घेऊन जातात. शेतात पाच तास वखरण, नांगरण करतात, नवीन मांडवात बसून मिळून जेवण करतात आणि शेतीच्या कामाला सुरुवात करतात. रोज पहाटे शेतात जातात. सूर्य डोक्यावर येईपर्यंत वखरण नांगरण करतात. नवीन मांडवात जनावर बैल, गायी, म्हशी आराम करतात. पुन्हा चार पाच वाजता सूर्याची उन्ह कमी झाली की शेतीचे काम करतात अशी या सणापासून कृषिप्रधान भारतात सुरुवात होते. हे श्रमन संस्कृतीचे नवीन वर्ष मूळ भारतीयांचा सण होय. याच तिथीला वैदिक मनुवादी पेशवे विदेशी अंधश्रद्धाळू काल्पनिक अप्रमाणीत बुद्धीच्या लोकसमूहाने भारतीय शूद्र क्षत्रिय राजसत्ता नष्ट करून आपली सत्ता स्थापन केली आणि ती गुढी म्हणजे भाल्याला राजेचे मुंडके म्हणजे तांब्याचा लोटा, अंगरखा म्हणजे सदरा राज्यांच्या अंगावरले वस्त्र फाडून लटकवितात ती होय. गुढीपाडव्याच्या त्यांचा सण याच तिथीला हल्लीचे प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी पंचांग तिथीनुसार नागपुरात आले. ते प्रधानमंत्री म्हणून दीक्षाभूमीला आले. रेशीमबागच्या संघ भूमित आले पण लक्षात ठेवा समता आणि विषमता एकत्र राहू शकत नाही. ■ ■

- अनिरुद्ध शेवाळे

कर्मवीर भाऊराव पाटील

4 ऑक्टोबरला 1919 रयत शिक्षण संस्था व अवघा महाराष्ट्र शतकमहोत्सवानंतरचा सोहळा साजरा करीत असताना महाराष्ट्रातील मागील शैक्षणिक सामाजिक व सांस्कृतिक घटकांचा शतकभराचा मागोवा घेताना अनेक घटनांचा धांडोळा समोर येतो.

कर्मवीराच्या जन्मापूर्वी सामाजिक शैक्षणिक व आर्थिक बाजूने बहुजन नाडला गेला होता. समाजात पुरोहित व विशिष्ट वर्गसमूहाचे निरंकुश वर्चस्व प्रस्थापित असल्याने शिक्षणाचा लाभ खालपर्यंत जाणे तसे दुरापास्तच! समाज वर्णव्यवस्था, जातीव्यवस्था ही स्वयं श्रेष्ठत्वाच्या अहंकारात दबली गेली होती. गरीबांच्या शिक्षणाची कवाडे नागरी भागात किलकिली झाली असली तरी पण शेवटच्या माणसापर्यंत बाराखडी मात्र पोहचलीच नव्हतीच. बहुजनांनी शिकायचे नसते हेच जणू ठसवले गेले होते. 1919 चा काळ रयतेच्या अभ्युदयाचा, जन्माचा! इंग्रजी सत्तेने भारतात चांगले हातपाय पसरले होते. गुलामीच्या वरवंट्याखाली बहुजन समाज महामोहाच्या अज्ञानात रगडला जात होता. स्वातंत्र्य गहाण पडले होते तिथे शिक्षणाची वाचा तरी कशी उघडणार! समाजात अन्याय, अंधश्रद्धा, अज्ञान, निरक्षता यांचे प्राबल्य होते.
अण्णांनी हे सगळे पाहिले, विचार केला, पण वाट सापडत नव्हती ही उलघाल शांत झाली. 1873 मध्ये सामाजिक क्रांतीचे जनक महात्मा जोतिबा फुले यांच्या सत्यशोधक समाजाच्या स्थापनेनंतर तो भेदक विचार वारसा अण्णांच्या मनावर बिंबला आणि फुल्यांच्या कार्याचा विचारांचा प्रभाव होऊन एक वेगळी तात्त्विक बैठक निर्माण झाली. त्यांचे शिष्यत्व पत्करून समाजातील भेदाभेदाविरुद्ध मन बंड करून उठले. भेदाभेद शिवाशिव अस्पृश्यता केशवपन भ्रूणहत्या निरक्षरता व अज्ञानाला गाडायचे असेल तर शिक्षण हेच जालीम हत्यार हा फुल्यांचा विचार वारसा घेऊन वसतिगृहाच्या मुहूर्तमेढीने अक्षरशः बहुजनातील सर्वजातीधर्मातील मुलांना मांडीला मांडी लावून बसवले. दुधगाव काले या गावापासून हा प्रवास सुरू झालेला रयतेचा ज्ञानयज्ञ कर्मवीरांनी सुरू केला आणि आज शतकपूर्तीवर एक वर्ष झाले आहे.
अण्णांनी स्वतः अपार कष्ट घेतले. अवघा महाराष्ट्र पालथा घातला. लोकसहभागातून पै पै देणगी गोळा केली. एकाचे लाख नको पण लाखांचा एक एक रुपया रयतेसाठी मिळवला. मुष्ठीफंडातून मदत उभी केली. जनतेचा विश्वास संपादन केला. रयत घराघरापर्यंत नेली. त्यागाचीही परिसीमा गाठली. शासनाने अनुदानाची शिरणी बंद केली. पण संस्था उभी ती उभीच राहिली. अण्णांनी अनेक नोकऱ्या केल्या ओगले काचमध्ये नाममात्र वेतनावर दिवस काढले. किर्लोस्कर नांगर फाळ कंपनीत एजंट म्हणून काम केले. पण बंडखोर बाण्याच्या कर्मवीरांनी जिथे जमत नाही तिथे नोकरीवर पाणी सोडले. नोकरी हा पिंड नव्हताच!

बोर्डिंग तर चालली पाहिजे. मुले तर शिकली पाहिजेत. स्वतः कट्टर जैन पंथीय असूनही जातिधर्माचे बंधणं झुगारून देऊन आपली वेगळी वाट निर्माण केली. चिंता विवंचना सारेच दुर्भीक्ष असताना पैसा आणायचा कुठून? संस्था चालवायची कशी? या भयानक मानसिकतेत असताना कर्मवीरांनी तीन वेळा आत्महत्या करण्याचा भयंकर विचार त्यांच्या मनातील 'रयत' या एकाच उदात्त भावनेमुळे सोडून दिला. तो विचारच पराजित झाला. अनेकांनी अनेक कारस्थान केली यातून कारावासही झाला. पण भाऊरावच ते! डगमगले नाहीत. स्वावलंबन, कमवा शिका कष्ट करा, मन मनगट व मस्तिष्क यांची सूत्री वसतिगृहातील मुलांना घालून दिली. मुले रमली, शिकली, मोठी झाली. कर्मवीरांनी अक्षरशः खांद्यावर घेऊन परदेशात शिकायला पाठवली. त्यांनी रयतेला सांभाळले. आज अनेकांच्या शिक्षणसंस्था आहेत. पण त्या स्वतःच्या मालकीच्या पण रयतेची मालकी फक्त बहुजनांचीच रयतेचा कोणी मालक नसेल. ती लोकांची लोकांनी लोकांसाठी चालवलेली रयत शिक्षण संस्था. हीच कर्मवीरांची लोककल्याणकारी भावना व म्हणूनच तिचे नाव ही ठेवले 'रयत शिक्षण संस्था!' कर्मवीरांनी पगाराचा खर्च भागत नाही म्हणून कुणा इतरांना नोकरीवरून काढण्यापेक्षा स्वतःच्या मुलाला स्टोअर रूमवरून काढून टाकले. स्वतःच्या पत्नी लक्ष्मीबाई पाटील यांना माहेरून लग्नात मिळालेले शंभर तोळे सोने संस्थेसाठी वापरले. एवढेच कमी की काय म्हणून शेवटचा सौभाग्यालंकार मणी मंगळसूत्रही संस्थेच्या कामी आले. कर्मवीर अण्णांनी शिक्षणातून स्वातंत्र्य, समता, एकता, बंधुभाव व स्वावलंबन शिकवले. कष्टातून शिक्षण काय असते ते फक्त रयत शिकवते. रयतेत कामाची लाज नसावी. पदांची उंची नसावी. जातधर्माची उचनीचता नसावी. एकसमान हे निर्मलसूत्र असावे. हा कर्मवीरांनी घालून दिलेला मंत्र आजही शिरोधार्ह आहे व तो बाहेरून संस्थेत आलेलेही पाळतात. शिक्षण सम्राटांच्या व शिक्षणमहर्षीच्या स्वयंघोषित तथाकथित धनदांडग्यांच्या चलतीतही संस्था आज ताठ मानेने उभी आहे राजकीय पदाधिकारी व कार्यकर्ते असले तरी ते मान सन्मान व संस्था वाढीसाठी गुणवत्ता वाढविण्यासाठी पण ही मंडळी राजकीय हस्तक्षेपापासून अलिप्त असतात. विचार करा शंभर वर्षांपूर्वी रयत खेड्यापाड्यात नसती तर आज महाराष्ट्राचे शैक्षणिक चित्र काय असते. केवळ खेडी व दुर्गम भागात वाड्यावस्तीवर आणि फक्त गरीब बहुजन उपेक्षित वंचित समाजासाठी काढलेली एकमेव शिक्षणसंस्था म्हणजे रयत शिक्षण संस्था. महाराष्ट्र हा दगडधोंड्यांचा देश, अंजन कांचनकडे कपाऱ्यांचा देश, भले रत्नांच्या खाणी या मातीत नसतील. पण पृथ्वी मोलाची लाख नवरत्न या मातीने जगाला दिली. त्याच रत्नांतील एक रत्न म्हणजे 'कर्मवीर भाऊराव पाटील' व रयत शिक्षण संस्था बहुजनांच्या मुलांमध्ये शिक्षण प्रसार करणारा देवमाणूस!

एकवेळ जन्मदात्या बापाचे नाव बदलीन पण कॉलेजला दिलेलं 'शिवाजी महाराजांचं' नाव नाही बदलणार. अस छातीठोक पणे सांगणारे 'कर्मवीर भाऊराव पाटील'.
ग्रामीण भागातील शिक्षणाची गरज ओळखणारा शिक्षणमहर्षी. ग्रामीण शिक्षण चळवळीचे जनक म्हणायचे! लोकशाहीचा मूळगाभा लोकशिक्षण हे आहे आणि हे लोकशिक्षण समाजाला विकासाकडे नेते हे कर्मवीरांनी ज्ञात होते. म्हणून अनवाणी पायांनी वणवण करून अवघा महाराष्ट्र पिंजून काढून शिक्षणाची गंगा बहुजनांच्या झोपडी झोपडीत आणि झोपडतीतल्या खोपडी खोपडीत करणारे कर्मवीरच होते.
4 ऑक्टोबर सन 1909 मध्ये दुधगाव येथे ग्रामस्थांच्या मदतीने भाऊरावांनी दुधगाव विद्यार्थी आश्रम सुरू केला. हा शैक्षणिक प्रयोग चांगलाच यशस्वी झाला. कारखान्यात काम करताना कामगारांचे हित व त्यांच्या मुलांच्या शिक्षणाचे प्रयत्न यांचा त्यांनी सतत पाठपुरावा केला. यानंतर त्यांनी स्वतःला पूर्ण वेळ शिक्षणकार्यालाच वाहून घेण्याचे ठरविले. भाऊराव यांच्यापुढे महात्मा फुले यांचा आदर्श होता. त्यांनी फुल्यांचे कार्यच पुढे चालविले. त्यांनी सत्यशोधक समाजाच्या चळवळीत सक्रीय भाग घेतला व प्रभावी कार्य केले. आपल्या ओजस्वी वक्तृत्वाने भाऊरावांनी ग्रामीण महाराष्ट्र हलवून सोडला.
शिक्षणाच्या व समाज कल्याणाच्या प्रचारासाठी त्यांनी तमाशा व जलसे यांतही भाग घेतला. अडचणीच्या प्रसंगी त्यांनी ढोलकेही वाजविले. काले, ता. कराड, जि. सातारा येथील सत्यशोधक समाजाच्या परीषदेत ता. 5-9-1919 रोजी भाऊरावांनी बहुजनसमाजाच्या शिक्षणासाठी एक शैक्षणिक संस्था स्थापन करण्यासंबंधी ठराव मांडून तो संमत करून घेतला. त्यानुसार त्यांनी लोंकाच्या सहकार्याने काले येथे ता. 4-10-1919 रोजी रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना केली. या ठिकाणी संस्थेमार्फत एक वसतिगृह, एक प्राथमिक शाळा व एक रात्रशाळा काढून शैक्षणिक कार्याला प्रारंभ केला.
सन 1924 मध्ये रयत शिक्षण संस्थेचे सातारा या जिल्ह्याच्या ठिकाणी स्थलांतर करून तेथे सर्व जातीधर्माच्या विद्यार्थ्यांसाठी एक मिश्र वसतिगृह सुरु केले. या वसतिगृहाचे सन 1927 मध्ये राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या शुभहस्ते 'श्री छत्रपती शाहू बोर्डिंग हाऊस' असे नामकरण झाले. सर्व जातीधर्माची मुले भावडांप्रमाणे एकत्र राहतात. एकत्र जेवतात व एकत्र काम करून स्वावलंबनाने शिक्षण घेतात हे पाहून गांधीजी म्हणाले, 'भाऊराव, साबरमती आश्रमात जे मला जमले नाही ते तुम्ही येथे यशस्वी करून दाखविले आहे. तुमच्या कार्यास माझे आशीर्वाद आहेत.' गांधीजीप्रणीत हरिजन-सेवक संघाकडून या वसतिगृहाला सन 1933 पासून दरसाल पाचशे रुपये मदत मिळू लागली. गांधी व आंबेडकर यांच्यामधील पुणे कराराच्या स्मृतिप्रित्यर्थ भाऊरावांनी पुणे येथे सन 1932 मध्ये युनियन बोर्डिंग हाऊस सुरु केले व बहुजनसमाजातील मुलांच्या उच्च शिक्षणाची सोय केली. सन 1921 मध्ये अंगापूर, जि. सातारा येथे भरलेल्या बहुजन समाजाच्या प्राथमिक शिक्षकांच्या परिषदेत भाऊरावांनी सातारा येथे ट्रेनिंग कॉलेज सुरु करणार असल्याची घोषणा केली होती. या आश्वासनांची पूर्तता सन 1935 साली झाली. त्या वर्षी रयत शिक्षण संस्था रजिस्टर केली. वटवृक्ष हे संस्थेचे बोधचिन्ह बनले. सातारा येथे 'सिल्व्हर ज्युबिली रूरल ट्रेनिंग कॉलेज' या नावाने एक ट्रेनिंग कॉलेज भाऊरावांनी सन 1935 मध्ये सुरु केले. तेच आजचे महात्मा फुले अध्यापक विद्यालय होय. एतद्देशीय खाजगी शिक्षण संस्थेने सुरु केलेले हे राज्यातील पहिले ट्रेनिंग कॉलेज होते. स्त्री-शिक्षकांच्या प्रशिक्षणासाठी त्यांनी सन 1942 मध्ये सातारा येथे 'जिजामाता अध्यापिका विद्यालय' सुरू केले.
सातारा शहराबाहेर ग्रामीण महाराष्ट्रात ठीकठिकाणी हायस्कूल्सचे उघडून भाऊरावांनी माध्यमिक शिक्षण ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांच्या दारात नेले. भाऊरावांनी स्त्री-शिक्षणाकडे, प्रौढ शिक्षणाकडे आणि व्यावसायिक व तांत्रिक शिक्षणाकडेही लक्ष दिलेले आढळते. एकविसाव्या शतकाला सामोरे जाताना ज्या शैक्षणिक तत्वांचा पुरस्कार भारत सरकार आज करीत आहे. ती तत्वे पन्नास-साठ वर्षापूर्वीच भाऊरावांनी प्रत्यक्ष कार्यवाहीत आणली होती. यातून भाऊरावांचा द्रष्टेपणा दिसून येतो. भाऊराव हे समाजसुधारक व शिक्षण प्रसारक होते. सर्वसामान्य जनतेपर्यंत शिक्षणाची दारे घेऊन जाण्यासाठी त्यांनी रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना केली. मागास व गरीब मुलांना शिक्षण घेता यावे. म्हणून त्यांनी 'कमवा व शिका' ही योजना सुरु केली.
महाराष्ट्रासह कर्नाटक राज्यात सुद्धा शिक्षणाची गंगा भाऊरावांनी नेली. डॉ. नागनाथअण्णा नायकवडी यानी रयत शिक्षण संस्थेला 1,11,111 रुपयांची देणगी दिली. पुढे या संस्थेचे मुख्यालय सातारा येथे नेण्यात आले. बडोद्याचे सयाजीराव गायकवाड (तिसरे) महाराजांना औपचारिक शालेय व महाविद्यालयीन शिक्षण मिळाले नाही. तरी उपजत अलौकिक बुद्धिमत्तेमुळे, स्वाध्यायाने ते पट्टीचे राजकारणी, अर्थतज्ज्ञ व सामाजिक व शैक्षणिक सुधारक झाले. त्यांनी भाऊरावांच्या प्रयोगाची स्तुती केली होतीच. महाराजा सयाजीराव हे तिसरे उदाहरण; तर चौथे उदाहरण महात्मा फुल्यांचे आहे. त्यांना महाविद्यालयीन औपचारिक शिक्षण मिळण्याची कालांतराने 'कार्यानुभव' सारख्या नावाने कम्युनिटी स्कूल पद्धतीतून मूलद्योगाची कल्पनाच निराळ्या स्वरूपात आता स्वीकारलेली दिसते. ■■

काकासाहेब वाळुंजकर

जिवदान

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

बेरोजगारीला कंटाळलेल्या त्या तरूणाने आत्महत्येचा प्रयत्न केला. पण तो त्यातून कसाबसा बचावला. ही बातमी कळताच त्या गावातील एक प्रतिष्ठीत उद्योजक दवाखान्यात पोहोचले. त्यांनी त्या तरूणाला धीर दिला. त्याला त्यांनी आपल्याकडे नोकरी दिली. सर्वकाही सुरळीत होताच एके दिवशी त्यांनी त्या तरूणाला बोलावून ते म्हणाले, 'बेटा! मृत्युला कवटाळण्यासाठी काही क्षण लागतात, पण जगण्यासाठी मात्र धैर्य लागते. मीसुद्धा गरिबी बघितली आहे. अनेक अडचणींचा सामना केला. पण डगमगलो नाही. मी माझ्या अनुभवातून ज्या गोष्टी सांगतो त्या लक्षात ठेव! जी व्यक्ती स्वतःबद्दल विचार करीत नाही. मी असे समजतो की ती व्यक्ती विचारच करीत नाही. आयुष्यात कोणताही रस्ता आपोआप बनत नसतो. तो आपला आपल्याच बनवावा लागतो. आपण जसा रस्ता बनवतो तसेच ध्येय गाठतो. जेव्हा आपल्याला आपले भविष्य अंधूक दिसू लागते तेव्हा आपण आपल्या वर्तमानावर लक्ष केंद्रीत करावे. आपल्याला जे हवे ते मिळवण्यासाठी परिश्रम करावे लागतात. जो परिश्रम करीत नाही तो फक्त खाली पडू शकतो. तो कधीही वर उठू शकत नाही. हा गुरूत्वाकर्षणाचा नियम आयुष्यालाही तंतोतंत लागू पडतो. खाली कोसळणे हा अपघात असू शकतो, पण तसेच पडून राहायचे की उठून पुन्हा वाटचाल करायची हे आपल्या विचारावर अवलंबून आहे. जो तसाच पडून राहतो, त्याची अवस्था जिवंत असूनही त्या मेलेल्या मासळीसारखी असते जी पाण्याचा जसा प्रवाह असेल तशी वाहत जाते अन् इतरांच्या भक्षस्थानी पडते. पण जिवंतपणा असलेली मासळी मात्र आपली वाट स्वतः निवडून त्या मार्गावरून वाटचाल करते. आयुष्यात आपण आपल्या सवयी बदलायला शिकले पाहिजे. त्या जर आपण बदलू शकलो तर, आपण आपले आयुष्य बदलू शकतो. नाहीतर आयुष्यात तेच होत राहाते जे आजपर्यंत होत आले आहे. परिश्रमाला आयुष्यात अनन्यसाधारण महत्त्व आहे. म्हणूनच तळहाताच्या रेषांपुढे परमेश्वराने बोटांना ठेवले आहे. याचे कारण म्हणजे त्याने नशिबापेक्षाही परिश्रमाला महत्त्व दिले. प्रतिकूल परिस्थिती जर आपली दिशा बदलण्याचा प्रयत्न करीत असेल तर, वेळीच जागे व्हा! हिम्मत दाखवा अन् परिस्थितिलाच बदलून टाका. मला हे जमणार नाही असा विचार कधीही करू नको. त्याऐवजी करून तर बघू हा विचार कर. हा विचारच तुला यशाकडे घेऊन जाईल. जो तुफानों में पलते है वहीं दुनिया बदलते है. परमेश्वराने तुला आत्महत्येपासून वाचवले याचाच अर्थ तुझ्याकडून त्याला काहीतरी मोठे कार्य करून घ्यायचे आहे. तू हा तुझा पुनर्जन्म समज. लक्षात ठेव! गर्दी नेहमी त्या रस्त्यावरून वाटचाल करते, जो रस्ता सोपा असतो. पण तू निर्धार कर! मला गर्दीतील एक चेहरा म्हणून राहायचे नाही तर ज्याचेसाठी गर्दी जमा होईल तो चेहरा मला बनायचे आहे. आयुष्य म्हटले की संघर्ष हा आलाच. संघर्ष हा सूर्य आहे, तो ज्याच्या वाट्याला येतो त्याचे आयुष्य उजळून टाकतो. जो संघर्ष से कभी परिचित नही होते इतिहास गवाह है, वह कभी चर्चित नही होते । तुझ्या पोलादी निर्धाराने तू प्रतिकूल परिस्थितीला वाकव. तुला मिळालेल्या जिवदानाचे, सार्थक करून दाखव. ■■

ब्राम्हणवादी, आर. आर. एस. पुरस्कृत दहशतवादी हमला....

सबसे बडा आतंकवादी ब्राम्हणवादी !

ब्राम्हणवादी पुरस्कृत ब्राम्हण डीआरडीओ चा संचालक प्रदीप कुरुलकर भारतीय प्रशासनातील आर. एस. एस. चा ब्राम्हण आतंकवादी एजंट आहे. प्रदीप कुरुलकर याचे आयएसआय या पाकिस्तानी गुप्तहेर संघटना याच्याशी त्याचे लागेबांधे आहेत, हे सर्व सिद्ध होऊन सुद्धा प्रदीप कुरुलकर हा ब्राम्हण असल्यामुळे त्याला अजूनही शिक्षा झालेली नाही. भारतामध्ये ब्राम्हण, भाजपा राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघ यांच्यासाठी कायदा वेगळा आणि भारतीयांसाठी कायदा वेगळा अशी विभागणी भारतामध्ये आपणास पाहायला मिळते. संविधानाची अंमलबजावणी भारतामध्ये सध्या होत नाही. हे पहलगाव हमल्याने सिद्ध केले आहे.
जिथे पहलगाममध्ये हमला झाला त्या हल्ल्याचे ग्राउंड इतके मोठे होते ते हल्लेखोर सहज पकडले गेले असते. इतका मोठा आतंकवादी हल्ला होऊन सुद्धा अतिरेकी एकदम पसार होतात आणि पुन्हा ते अतिरेकी सापडतही नाहीत हे कसे शक्य आहेऊ हे किती आश्चर्यजनक आहे ना? इथेच खरी गंमत आहे. पाणी इथेच मुरत आहे. एकही सुरक्षा अधिकारी त्या ठिकाणी का नव्हता? हल्लेखोरांचा शोध ड्रोन कॅमेरे लावून लगेच का घेण्यात आला नाही? या हल्ल्यामागे कुणाच पाठबळ होते? भारताच्या गृहमंत्र्यांनी पर्यटनासाठी काश्मीर सुरक्षित आहे असे का बोलले? काश्मीरमध्ये याआधी सुद्धा छोटे-मोठे हल्ले होत आले आहेत आणि होत आहेत, परंतु गोदी मीडियाने ते हल्ले दाखवले नाहीत आणि पुढे भविष्यात ते दाखवले सुद्धा जाणार नाहीत आणि दाखवणार सुद्धा नाहीत, हल्ल्यानंतर ताबडतोब मोदी-शहा यांनी पत्रकार परिषद घ्यायला हवी

ब्राम्हणवादी पुरस्कृत नवीन दहशतवाद. हा पाकिस्तान पुरस्कृत दहशतवाद्यापेक्षाही भयानक खतरनाक डेंजर आहे. पाकिस्तान पुरस्कृत दहशतवाद उघड्या डोळ्यांनी बघता येतो, परंतु ब्राम्हणवादी पुरस्कृत दहशतवाद आणि पाकिस्तानी पुरस्कृत दहशतवादी या दोघांची आतून हात मिळवणी आहे. भारतीय सामान्य जन लोक या विनाशकारी अभद्र युतीबद्दल अनभिज्ञ आहे.

होती, ती का घेण्यात आली नाही? इतकी ढिसाळ सुरक्षा यंत्रणा जगातल्या कुठल्याच देशांमध्ये नसेल. हा हल्ला एक सुनियोजित कटाचा भाग होता का? या कटाचे खरे सूत्रधार कोण? हा हल्ला मोठा होता त्यामुळे गोदी मीडियाला हा हल्ला लपवता आला नाही. किंवा ही बातमी त्यांना दाबवण्यात ते अपयशी ठरले. या हल्ल्यामागे ब्राम्हणवादी पुरस्कृत पाकिस्तानी आतंकवादी एजंट होते का? प्रदीप कुरुलकर डीआरडीओचा संचालक हा भारतीय प्रशासनातील हा ब्राम्हण आतंकवादी याला सरकारने अजूनही शिक्षा का केली नाही? असे असंख्य प्रश्न उपस्थित होतात.

भारतामध्ये नवीन दहशतवादाला सुरुवात झालेली आहे. त्या दहशतवादाचे नाव आहे, ब्राम्हणवादी दहशतवाद. भारतामध्ये ब्राम्हणवादाचा मूळ जनक कोण आहे? आणि तो भारतामध्ये इतका शक्तिशाली का झाला, या देशाचा खरा दुश्मन हा ब्राम्हणवादच आहे, जोपर्यंत या ब्राम्हणवाद्यांच्या नाड्या आवळल्या जाणार नाही तोपर्यंत या भारतातील दहशतवाद नष्ट होणार नाही. कारण ब्राम्हणवादी दहशतवाद्यांची पाकिस्तान पुरस्कृत दहशतवाद्यांशी हात मिळवणी आहे हे प्रदीप कुरुलकर याने सिद्ध केलेले आहे. हाच सर्वात मोठा पुरावा आहे. भारतीय संविधान वाचवण्यासाठी ब्राम्हणवाद नष्ट होणे हाच इथे पर्याय उरतो. परंतु दुर्दैवाने ब्राम्हणवाद भारतामध्ये खूप शक्तिशाली झाला आहे, या देशाचा खरा दुश्मन हा ब्राम्हणवादच आहे, ब्राम्हणवादाचे दलाल भारतातल्या सगळ्या राजकीय पक्षांमध्ये कार्यरत आहे तो स्लीपर सेल म्हणून कार्य करतो. परंतु राजकीय संस्थापक असलेल्या राजकीय पक्षाच्या प्रमुखाला ते समजू देत नाहीत. आणि समजले तरी तो त्याचे काहीच करू शकत नाही. दुश्मन हा आपल्या घरामध्ये आहे, परंतु आपण त्याला आजूबाजूला शोधत आहोत हेच भारतीयांचे दुर्दैव. ज्या दिवशी भारतीयांना आपला खरा दुश्मन कोण आहे हे जेव्हा समजेल तेव्हाच भारतामध्ये शांतीला सुरुवात होईल.
भारतीय सेना आज ना उद्या उत्तर देणार हे खुद्द पाकिस्तानला ही माहिती होते, आंतरराष्ट्रीय युद्ध नितीमध्ये उत्तर देणे हा प्रत्येक देशाचे नैतिक अधिकार मानला गेला आहे. त्याला कोणीही विरोध करू शकत नाही. वास्तविक पाहता संपूर्ण जगात दहशतवादी हल्ला झाला की सैन्यदल त्याचे उत्तर देतेच हाच प्रत्येक देशाचे प्रोटोकॉल राहिला आहे. अमेरिका वरती हल्ला झाला, अमेरिकेने घरात घुसून दहशतवादी संपवले.
भारतही उत्तर देणार ही काळ्या दगडावरची पांढरी रेश होती. पण याचा वापर जर निवडणुकीत ईव्हीएम घोटाळा किंवा निवडणुकीत मते मागण्यासाठी होणार असेल तर मात्र संशय येणे स्वाभाविक आहे, वास्तवात प्रश्न विचारणे तर्क करणे हे बुद्धिमान लोकांचे लक्षण आहे. प्रश्न विचारणे म्हणजे देशद्रोह नसतो. प्रश्न विचारण्याने देशातील सुरक्षेत काही कमी असतील तर त्या पूर्ण करण्याचा वाव मिळतो. गेले काही आठवडे अंधभक्त प्रचंड तणावात होते, त्यांना वाटत होते हल्ला देशावर नाही मोदींवर झाला आहे.
सारखे युद्ध युद्ध करत होते. वास्तवता मात्र वेगळी होती. अंधभक्त यांचा आणि अक्कल याचा काडीमात्र संबंध नाहीये. अंधभक्त होण्यासाठी प्रचंड मूर्ख असणे गरजेचे असते. कारण गुलामी रक्तात असणाऱ्या लोकांना अक्कल नसते आणि अक्कल नसल्यामुळे प्रश्न विचारणे हा गुणधर्म अंगी नसतो. मोदी काही करत नाहीये म्हणून अंधभक्त यांचा जीव प्रचंड कासावीस झाला होता, त्याच्यावरती मानसिक बलात्कार झाल्यासारखे त्यांना वाटत होते, सगळीकडे चूप बसण्याची वेळ त्यांच्यावर आली होती. कारण स्वतःचां सख्खा बाप सोडून मोदीला बाप केल्यामुळे त्यांची पार हिरमोड झाली होती. कितीही नाकारले तर अडाणी असला म्हणून काय झाले? मोदी प्रधानमंत्री आहेच की देशाचे. म्हणून काय अंधभक्त म्हणत आहे म्हणून लगेच कुठे युद्ध चालू करायचे असते का?

हरिदास भिसे
मो. 9923742372

शेवटी हा देश आहे. देशपातळीवर निर्णय शांततेत घ्यावे लागतात. आपल्या देशाच्या सैन्यावर सर्वांचा पूर्ण विश्वास आहे. सैन्याची, गुप्तहेर संघटना यांची क्षमता सर्वांना माहिती आहे. अशात दहशतवादी आत घुसणे आणि हल्ला करून बाहेर निघूनही जाणे यावर स्वाभाविक चौकशी होणे अजूनही गरजेचे आहे. बाहेरील घाण नष्ट केली. पण घरातील घाणीचे काय? जोपर्यंत तुम्ही हे बारीक बारीक बारकावे हुडकून काढत नाही तोपर्यंत देश बलाढ्य होणार नाही, मजबूत होणार नाही हे शाश्वत सत्य आहे. त्यामुळे जर तुम्ही सैन्याने केलेल्या कामगिरीचे श्रेय मोदींना देत असाल तर सुरक्षेमध्ये राहिलेल्या त्रुटींची जबाबदारी ही मोदींचीच आहे. त्यापासून तुम्ही पळू शकत नाही. 140 करोड लोकांच्या देशात जर निवडणूक पुरते क्रेडिट तुम्हाला हवे असेल तर जबाबदारी कुणाची मग? प्रश्नाची उत्तरे कोणी जनतेने द्यायची का? किती दिवस अश्या सुरक्षेच्या त्रुटी देशद्रोही पुरोगामी, पुरावे घ्या असल्या फालतू गोष्टी मागे लपून झाकणार आहेत? हे देशासाठी प्रचंड घातक आहे. देशातील सैन्याबद्दल प्रत्येक जनतेच्या मनात आदरच आहे आणि झालेल्या कारवाईबद्दल भारतीय म्हणून अभिमानही आहे. पण हा देश माझा आहे, याची सुरक्षा पूर्ण करणे, त्याची अपेक्षा आणि उत्तरदायित्व सरकारकडून करणे हा ही जनतेचा अधिकारच आहे. त्यामध्ये आम्हाला तुमचे घाणेरडे किळसवाणे राजकारण नको आहे. त्यामुळे असो अंधभक्त यांनी फार केकाळू नये, हा विजय देशातील सैन्याचा आहे, तुमचा नाही. तुम्हाला देशाचे काहीही देणे घेणे नाहीये. आम्हाला सैन्यावर पूर्ण विश्वास आहे आणि अभिमान ही. झालेल्या हल्ल्याबद्दल भारतीय सैन्य दलाचे मी अभिनंदन करतो. पण प्रश्न अजूनही अनुत्तरितच आहेत हे ही वास्तवच आहे. ■■

'जाने कहां गये वो दिन...!' हे फक्त एखादं गाणं नाही, तर मनात खोलवर दडलेल्या आठवणींचा हुंकार आहे. बालपणाचे हे रूप जे आपण अनुभवले ते वेगळंच होतं... आणि आजचे बालपण, ते वेगळे आहे. तंत्रज्ञानात गढलेले, पण कधीकधी स्पर्शाविना, मातीविना, गंधविना वाटणारे. इतकच काय तर नात्याविना म्हटले तरी वावग ठरणार नाही!

बालपण पूर्वीचे आणि आत्ताचे!

पूर्वीचे बालपण म्हणजे मोकळे आकाश होते, कधी भाताच्या शेतात धावणे, झाडावर चढून आंबे चिंचा तोडणे, झाडाला गोटे मारून कैऱ्या पाडणे, मित्रांसोबत भटकंती, कधी भांडण कधी मैत्रीकरीता वाट्टेल ते करायला तयार असणे, नदीत पोहणे, कधी पावसात चिंब भिजणे, तर कधी चिखलात खेळून घरच्यांकडून मार खाणं, कधी शर्यतीत जिंकून शाबासकी मिळणे. अंगणात खेळणे, भातुकली, लंगडी, खो-खो, विटीदांडू आणि झाडावरून आंबा पाडण्याची स्पर्धा ती ही दगड मारून... त्यातच एखादा दगड टपकन डोक्यावर पडून डोके फुटणे व रक्ताने शर्ट भिजणे व तरीही कधी भित तर कधी हसत, कधी रडत घरी परत येणं. ही होती बालपणाची खरी गंमत.

आजच्या मुलांचे बालपण तर.. स्मार्टफोनच्या स्क्रीनमध्ये गुंतलेले. केवळ कार्टून, आभासी खेळ, व्हिडीओ, रील्स आणि गेम्स यांनी त्यांना बांधून ठेवले आहे. अंगणाची जागा फ्लॅटच्या बाल्कनीने घेतली आणि आईच्या गोष्टींची जागा यूट्यूबच्या व्हिडीओंनी. ना चिखलात खेळायचे स्वातंत्र्य, ना झाडावर चढायची परवानगी. पूर्वी आई म्हणायची, 'तोंड धुऊन येशील का आधी?' किंवा खूप झाले खेळ आता घरी चला पण, आज ती म्हणते, 'फोन खाली ठेव, डोळ्यांवर परिणाम होईल!' आई मुलांत फोनसाठी भांडण व्हायला लागली. पूर्वी आजीच्या मांडीवर झोपायचे सुख होते, तर आजोबांबरोबर फिरायला जायचो. बाजारात पिशवी घेऊन आजोबांबरोबर बाजार करायची वेगळीच मजा होती व त्यातूनच आमचे व्यवहारज्ञान वृद्धिंगत होत गेले. भावबाजी करतांना संवाद कौशल्य समृद्ध झाले.
आज मोबाईलवर लोरी ऐकून झोपणारी मुले आहेत आणि ऑनलाईन खरेदी आहे. कुठे त्या बालकांना व्यवहार कळेल आणि संवाद कौशल्य विकसित व्हायला कुणी बोलायला तर हवे. पूर्वीचा अभ्यास म्हणजे शाळेच्या दप्तरातली गंधाळलेली वही, आमचा अभ्यास म्हणजे, त्यातच कांचे, चिंचोके, बिल्ले, भोवरा, चेंडू, लगोऱ्या सगळे साहित्य दप्तरात असायचे आणि ते दप्तर म्हणजे आमचे संपूर्ण विश्व असायचे. त्यातच आमचा जीव असायचा. आता मात्र ऑनलाईन लिंक आणि डिजिटल टेस्ट्स. ऑनलाईन गेम्स, पार्कींग मध्ये कुचडीत काय तो खेळ... ना धावणे ना पडणे ना रडणे ना भांडणे.... पूर्वी आम्ही माणसांशी बोलत होतो, आजची मुले स्क्रीनशी बोलतात. पण तरीही... दोन्ही काळात 'बालपण' आहेच फरक फक्त अनुभवांचा आहे. जुने बालपण मातीच्या गंधात भिजलेले, नात्यांमध्ये गुंफलेले होते. आजचे बालपण थोडे वेगळे आहे पण त्यांनाही आपली जागा, आपले गाणे, आपली कहाणी लिहायची आहे. आपणच त्यांना थोडीशी मोकळीक दिली, उन्हात भिजू दिले, झाडाखाली बसू दिले आणि माणसांशी गप्पा मारू दिल्या तर कदाचित त्यांच्या मनातही 'हे दिवस भारी होते' असे म्हणण्याची जागा राहील. जुने दिवस परत येणार नाहीत, पण त्या दिवसांचा सुवास आजच्या बालपणात मिसळवता येतो, जर आपण प्रयत्न केला तर.. कधी तुम्ही तुमच्या मुलांसोबत खेळून पहा ते जुने खेळ... मुलांनाही आनंद मिळेल व तुम्हीही पुन्हा एकदा बालपणात जाल.
कधी मुलांना सोबत घेऊन सैर सपाटा करा.. तर कधी अंगणात गोष्टी गप्पा करा.. कधी सगळे मिळून घराची साफसफाई करा यातून मुलांना श्रमप्रतिष्ठा कळेल... कधी त्यांना भाजी घ्यायला सोबत न्या त्यातूनच त्यांचे व्यवहारज्ञान वृद्धिंगत होईल. आई सोबत स्वयंपाक घरात भाजी निवडणे, कांदा लसूण सोलणे, शेंगा मोडणे, या सगळ्या कृतीतून आनंद व जीवनमुल्ये रूजविली जाण्यास मदत होईल. पाहुण्यांना पाणी देणे, मोठ्यांना नमस्कार करणे, मंदिरात जाऊन दर्शन घेणे, सर्वांशी नम्रपणे बोलणे ह्या सगळ्यातून मुलांना चांगल्या सवयी लागतात व त्यांचा सर्वांगीण विकास होतो. व्यक्तिमत्वाचा विकास हा केवळ मुलांनी शालेय शिक्षण आणि अभ्यास करून होणार नाही. तर पालकांनी देखील आपल्या पाल्याला वेळ देणे व त्यांच्याकडून छोट्या-छोट्या कृती करून घेणे आवश्यक आहे. सुट्टीतील शाळा मग करूया घरीच सुरू...आई होईल मॅडम... बाबा होणार सर... अभ्यास खऱ्या जीवनाचा घरीच आपण करू, मग असे म्हणावे लागणार नाही जाने कहा गये वो दिन... ■■

छाया जगदिश शहाणे
मो. 7020588484

गीतेच्या या शिकवणीनुसार...

चातुर्वण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः । तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ।।4-13।।

अर्थ ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य व शूद्र हे चारही वर्ण गुणकर्माच्या आधारे मीच निर्माण केले आहेत. मी चातुर्वर्ण्यचा निर्माता असलो तरी हे अर्जुन तू मला अकर्ता तथा अविनाशी समज.
प्रत्येक वर्णातील लोकांनी त्या वर्णाकरिता निश्चित केलेले कर्तव्य केले पाहिजे आणि त्यांनी त्याशिवाय इतर कोणतेही काम करु नये, असे बजावण्यास कृष्ण विसरत नाही. गीतेच्या 18 व्या अध्यायातील श्लोक क्रमांक 41 ते 48 मध्ये याबाचतच वर्णन आढळत गीतेच्या 18 व्या अध्यायातील 41 व्या श्लोकात म्हटले आहे.

ब्राह्मणक्षत्रियविशां शूद्राणां च परन्तप । कर्माणि प्रविभक्तानि स्वभावप्रभवेर्गुणे।। 18-41 ।।

अर्थ हे अर्जुन ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य, शुद्र स्वभावोत्पन्न गुणांनुसार कर्मांचे विभाजन करण्यात आले आहे. याच अध्यायातील श्लोक क्रमांक 42 मध्ये ब्राह्मणांचे स्वाभाविक कर्म, श्लोक 43 मध्ये क्षत्रिय, श्लोक 44 मध्ये वैश्य आणि शुद्रांच्या स्वाभाविक कर्मांचे वर्णन करण्यात आले आहे. शेवटी दोषपूर्ण असले तरी आपआपल्या कर्माला चिकटून राहण्याचा मानभावी सल्ला देण्यास कृष्ण अजिबात विसरत नाही. श्लोक क्रमांक 48 वरुन हे स्पष्ट होते.

सहजं कर्म कोन्तेय सदोषमपि न त्यजेत् । सर्वारम्भा हि दोषेण धूमेनाग्निरिवावृताः।।18-4811

अर्थ हे कुंतीपुत्र दोषपूर्ण असले तरी आपल्या स्वाभाविक कर्मांना सोडता कामा नये, कारण ज्याप्रमाणे अग्नीसोबत धूर असतो त्याप्रमाणे सर्व कर्मात काही न काही दोष असतात. गीतेच्या या शिकवणीनुसार वागायचे म्हटले तर समाजातील कोणालाही, विशेषतः शूद्रांना बहुजन समाज आपली क्षमता सिद्ध करण्याची संधी प्राप्त होऊ शकणार नाही. संविधानाच्या अनुच्छेद 14, 16, 46 आणि 335 मधील तरतुदीची अंमलबजावणी करणे अजिबात शक्य होणार नाही. ■■

- बसौसे

महत्वाचे

भगवाननगर मैदानावर 13 मे रोजी सर्वधर्म परिषद

नागपूर : भारतीय बौद्ध महासभा व महाकारुणिक तथागत भगवान बुद्ध जयंती समारोह समिती नागपूरच्यावतीने सर्वधर्म परिषदेचे आयोजन 13 मे रोजी सायंकाळी 6 वाजता. भगवान नगर मैदानावर रामेश्वरी पोस्ट ऑफिसच्या समोर करण्याचे आयोजिले आहे. देशातील सर्व समाज बांधवांनी व धर्मीयांच्या अनुयायांनी विघटनकारी शक्तीच्या विरोधात एकत्रित होण्यासाठी व विचार मंथन व्हावे. यादृष्टीने सर्व धर्मगुरूंनी देशात एकोपा निर्माण करण्यासाठी प्रयत्न करावे व त्या दिशेने मार्गदर्शन व्हावे. या हेतूने मंगळवारी 13 मे रोजी भगवान नगरच्या मैदानावर रामेश्वरी पोस्ट ऑफिसच्या जवळ सायंकाळी 6 वाजता सर्वधर्म परिषदेचे आयोजन करून सत्कार समारंभ कार्यक्रम आणि धम्मगीतांचा कार्यक्रम आयोजित केलेला आहे. त्यासाठी सर्वधर्म परिषदेचे आयोजन केले आहे. असे यावेळी पत्रकारांना इंजि. पद्माकर गणवीर आणि अरुण गाडे यांनी माहिती दिली. याप्रसंगी पत्रकार परिषदेला उपस्थित तथागत भगवान बुद्ध जयंती समारोह समितीचे निमंत्रक अरुण गाडे, इंजि.पद्माकर गणवीर, प्रा.जावेद पाशा, प्रा. रमेश पिसे, सिटुचे राजेंद्र साठे, भूषण मून, तायरा शेख पाशा, मीना भागवतकर, गंगाधर कांबळे, डॉ. तक्षिल वासनिक, संजय अंभोरे, डॉ. भोला सरवर, रंजीत रामटेके, रवी पोथारे, राहुल परुळकर यांची उपस्थिती होती.

डॉ. धनराज डहाट यांना श्रद्धांजली

नागपूर : दि. 07 मे 2025 रोजी स्मृतीशेष डॉ. धनराज डहाट यांची निर्वाण वार्ता कळ्ली. त्यांनी दि. 04 मे 2025 ला दीक्षाभूमी कल्चरल हॉल, नागपूर येथे जाईबाई चौधरी ज्ञानपीठाच्या 100 वर्षिय पूर्व सांस्कृतिक कार्यक्रम मास्टर प्लॅन ऑफ डॉ. बी. आर. आंबेडकर फॉर ह्युमॅनिटी ॲण्ड नेशन या संगीत, गीत, नृत्य व कथन माध्यमातून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर लिखीत 1916 ते 1956 पर्यंतच्या 24 संशोधनपर ग्रंथांवर आधारित अभिनव शैक्षणिक सांस्कृतिक कार्यक्रमाचे उदघाटन सायं. 6.00 वाजता केले व या नाविन्यपूर्ण उपक्रमाद्वारे जेसीडी शाळेच्या 108 बाल कलाकाराने सादर केलेल्या कार्यक्रमाचे महत्व विषद केले.

जाईबाई चौधरी ज्ञानपीठाच्या हॉलमध्ये दि. 7 मे 2025 ला सकाळी 8.00 वा. स्मृतिशेष डॉ. धनराज डहाट यांना श्रद्धांजली अर्पित करण्यात आली. बौद्ध धम्मात मृत्यूचा शोक मानण्यात येत नाही तर तीन मिनीटे ध्यान करून स्मृतिशेष व्यक्तिंच्या गुणाची आठवण करून त्यांना श्रद्धांजली दिली जाते.आचार्य सुधाकर चौधरी यांच्या उपस्थितीत प्राचार्य, शिक्षक कर्मचारी वृंद यांनी स्मृतिशेष डॉ धनराज डहाट यांच्या डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर व तथागताला समर्पित जीवन व त्यांच्या गुणांची आठवण करून आदर्शाचे अनुसरण करण्याचा संकल्प करून, जाईबाई चौधरी ज्ञानपीठ संस्था, प्राथमिक-माध्यमिक शाळा व कनिष्ठ महाविद्यालयातर्फे श्रद्धांजली अर्पित करण्यात आली.

बुद्धिष्ट सेमिनरी उंटखाना येथे श्रामणेर प्रशिक्षण शिबीर

नागपूर : परमपुज्य डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारक समिती दीक्षाभूमी नागपूर (द्वारा संचालित) बोधीसत्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर बुध्दिस्ट सेमिनरी उंटखाना नागपूरद्वारा आयोजित सहा दिवसीय व्यक्तीमत्व विकास तथा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना अपेक्षित असलेला 'बुद्ध धम्म' या विषयावर श्रामणेर प्रशिक्षण शिबिराचे आयोजन करण्यात आले आहे. या शिबिरात 15 वर्षांवरील मुले/मुली सहभागी होऊ शकतात. तथा त्यांचे पालकही (इच्छुक) सहभागी होऊ शकतात, तरी आपण त्वरित संपर्क साधावा. शिबिराचा कालावधी दि.12 मे2025 (बुद्ध पौर्णिमा)ते 17 मे2025 बुद्धिस्ट सेमिनरी उंटखाना नागपूर, मुख्य प्रशिक्षक भदन्त धम्मसारथी संपर्क - भन्ते राहुल जी, 8767376469 भन्ते राहुल बोधी 9421579743.

डॉ. मंजुषा सोनपिपरे यांना पीएचडी

नागपूर : ॲड. बी. जी. गजभिये यांची मुलगी डॉ. मंजुषा सोनपिपरे यांना दत्ता मेघे डीमड् युनिव्हर्सिटी सावंगी मेघे वर्धा तर्फे पी एच डी प्राप्त केली आहे. 6 मे 2025 रोजी आयोजित पदवीदान समारंभ झाला. त्यांच्या या यशाबद्दल त्यांचे बहुजन सौरभ तर्फे मनःपूर्वक अभिनंदन!

बुटीबोरी येथे भारतीय बौद्ध महासभेची शहर शाखा स्थापन

बुटीबोरी : नागपूर ग्रामीण तालुक्यातील बुटीबोरी येथे भारतीय बौद्ध महासभा नागपूर जिल्हा शाखा पश्चिम अंतर्गत नागपूर ग्रामीण तालुक्यातील बुटीबोरी (नगरपरिषद) शहरात भारतीय बौद्ध महासभेची शहर शाखा प्रज्ञासुर्य बुद्ध विहार बुटीबोरी येथे सभा घेऊन नव्याने तयार करण्यात आली. सभेला आदर्शांना वंदन व त्रिशरण, पंचशील घेऊन सुरुवात करण्यात आली. सभेचे अध्यक्ष विलास उंदिरवाडे अध्यक्ष भारतीय बौद्ध महासभा नागपूर जिल्हा शाखा पश्चिम होते आणि त्यांचेसह नागपूर जिल्हा शाखा पश्चिमचे राहुल वानखेडे सरचिटणीस, अशोक डुले हिशोब तपासनिस उपस्थित होते, यांनी संस्थेच्या बाबतीत उपस्थितांना मार्गदर्शन केले व संस्थेत निस्वार्थ कार्य करावे असे आवाहन केले. शहर शाखेत 21 पदाधिकाऱ्यांना नियुक्त करण्यात आले असून शहर शाखेचे अध्यक्ष लोखंडे आहेत. नवनियुक्त शहर शाखा पदाधिकारी यांना जिल्हा अध्यक्ष यांनी शुभेच्छा देऊन शहरात व आजूबाजूच्या ग्रामीण भागात संस्थेचे जोमाने कार्य करावे अशी मंगल कामना केली. सरणत्तय गाथा घेऊन सभा समाप्त करण्यात आली.

निधन वार्ता

विजय केशवराव शेंडे

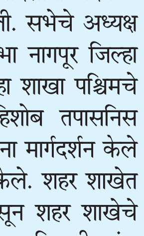

नागपूर : सेवादल शिक्षण संस्थेचे अध्यक्ष व महाराष्ट्र अंधश्रध्दा निर्मूलन समितीचे राज्य सरचिटणीस संजयजी शेंडे यांचे धाकटे बंधु विजय केशवराव शेंडे यांचे दि. 08 मे 2025 ला निधन झाले. त्यांची अंतिम यात्रा गुरुवार दि. 8/5/2025 ला दुपारी 4 वाजता त्यांच्या निवास स्थान कामगार नगर, नंदनवन, नागपूर येथून काढण्यात आली व गंगाबाई घाट येथे अंतिम संस्कार करण्यात आले. त्यांच्या मागे त्यांच्या शोकाकुल आई कमल केशवराव शेंडे, संजय शेंडे, पत्नी वर्षा शेंडे आणि दोन मुली ऐश्वर्या व समीरा शेंडे व आप्त परिवार आहे.

अन्यायाच्या विरोधात निर्भीडपणे पत्रकारिता करा : प्रा. रणजित मेश्राम

संदेश आनंद पत्रकाररत्न पुरस्कार सोहळ्यात प्रतिपादन

पवनी : समाजात लहान वृत्तपत्रांना समजतांना बदनामीची व्यवस्था जरी असली तरी हेच वृत्तपत्र समाजमनाचे प्रतिबिंब उमटवितात किंबहुना अनेक प्रश्न उचलून धरल्याने प्रस्थापितांच्या दबंगशाहीला पुढे जावे लागते. म्हणून अन्याय-अत्याचाराच्या विरोधात निर्भीडपणे पत्रकारिता करा असे आव्हानात्मक प्रतिपादन जेष्ठ पत्रकार प्रा. रणजित मेश्राम यांनी केले. ते रवीभवन येथे आयोजित संदेश आनंद पत्रकार रत्न पुरस्कार सोहळ्यात अध्यक्ष स्थानावरून बोलत होते. नागपूर येथील प्रतिष्ठित समजल्या जाणाऱ्या पत्रकाररत्न पुरस्कार सोहळ्याचे उद्घाटक म्हणून पत्रकार व लेखक मिलिंद कीर्ती होते. तर प्रमुख पाहुणे म्हणून राष्ट्रवादी काँग्रेसचे राजाभाऊ टाकसाळे, धरमपेठ मल्टिस्टेट सोसायटीच्या अध्यक्षा नीलिमा बावणे, समाजसेविका संगीता चव्हाण उपस्थित होते.

मेश्राम पुढे म्हणाले, ग्रामीण व शहरी विभागात छोटे वृत्तपत्र चालविताना मोठा संघर्ष करावा लागत असून अशाही स्थितीत संपादक दमदारपणे येणाऱ्या प्रसंगाशी झगडत केवळ समाजसेवा म्हणून कार्यरत आहेत. कसलीही तमा न बाळगता निर्माण परिस्थितीशी लढा देऊन समाज उपयोगी लेखन करीत आहेत. म्हणून खऱ्या अर्थाने हीच वृत्तपत्र समाजाचा आरसा म्हणून पुढे असल्याचे सांगून समाजपयोगी कार्य सदैव सुरू ठेवण्याचे आव्हान केले. कार्यक्रमाचे उद्घाटक मिलिंद कीर्ती यांनी मोठ्या वृत्तपत्रात खोट्या वृत्तांना दिल्या जाणाऱ्या वागणुकीवर प्रकाश टाकला. मूठभर लोकांच्या हातात देशातील पत्रकारिता असल्याने संसदीय लोकशाही राजकारणासाठी असल्याचे सांगून लहान वृत्तपत्रच समाजातील घडामोडी उमटवितात असा मौलिक संदेश दिला. तर कार्यक्रमाच्या अतिथी नीलिमा बावणे यांनी मोठ्या वृत्तपत्रात काम करणाऱ्या खऱ्या पत्रकारांना किती त्रास होतो याचे उदाहरणे देऊन समाजपयोगी लेखन करण्याचे आव्हान केले. कार्यक्रमाचे आयोजक मिलिंद पवणीपगर यांनी संदेश आनंद पत्रकाररत्न पुरस्कार सोहळ्यासंबंधी सांगतांना लहान वृत्तपत्र संपादक जीवाचा आटापिटा करतात. मात्र समाज त्यांची किंमत करीत नसल्याने त्यांचा सन्मान व्हावा म्हणून सदर कार्यक्रम घेत असल्याचे सांगून संदेश आनंद युट्यूब चॅनेल सुरू करीत असल्याचे म्हणाले. सत्कारमूर्ती संगीता चव्हाण यांनी महिलांच्या सक्षमीकरणासाठी पत्रकारांचीही महत्वाची भूमिका असल्याचे सांगून बचत गटाच्या माध्यमातून करीत असलेल्या कार्याची माहिती दिली. दरम्यान समाजसेविका संगीता चव्हाण, नीलिमा बावणे, प्रसिद्ध साहित्यिक राजू बोरकर, सामाजिक कार्यकर्ते अरविंद धारगावे, सुधीर शेंडे, पत्रकार सुहास शेंडे, कमलेश बोरकर, ॲड. अंबादे, चंद्रशेखर अरगुलेवार, अनुप भार्गव, भोजराज नागपुरे यांचा शाल, पुष्पगुच्छ व प्रमाणपत्र देऊन सत्कार करण्यात आला. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक संपादक मिलिंद पवणीपगार, संचालन संपादक मनोहर मेश्राम यांनी तर आभार प्रदर्शन अरविंद धारगावे यांनी केले.

भिमस्मृती बौध्द विहार चंदन नगर नागपूर

वर्ष - 1980 पासून विहार संकल्पना सहकार्याच्या समोर ठेवून वर्ष - 2000विहाराचे बांधकाम पूर्ण झाले. फत्तेसिंग ढाबरे यांनी विशेष सहकार्य केले आहे .फुले शाहू आंबेडकर यांच्या विचाराचे केन्द्र, नियमित वंदना,होत आहे. विहाराचे व्यवस्थापन विहार समिती व महीला मंडळ कार्यरत आहे. जिजाबाई ढाबरे, चंद्रकला उके,दिपा नारनवरे, विमल मेश्राम, अनुसया ढाबर्डे, कल्पना पाटील. फत्तेसिंग ढाबरे, अनंता उके,पुनमचद म्हस्के, सुनिल सुर्यवंशी (सचिव) .
संपर्क मो. न. - 8623929592 , 9420233212 , 7499255311

संवाद मित्र, डि.आर. कांबळे
8600924170

दैनिक बहुजन सौरभला सेवानिवृत्तीप्रसंगी योगदान

नागपूर : सामाजिक कार्यकर्ते मनोहर उद्धराव गजभिये हे नॅशनल इन्श्योरेन्स कंपनी मधून 36 वर्षे यशस्वीरित्या सेवा प्रदान करुन उप-प्रबंधक म्हणून दि. 30 एप्रिल 2025 ला सेवानिवृत्त झाले. यांनी नोकरी सोबतच आपला परिवार सांभाळुन सामाजिक कार्यात सुद्धा हातभार लावला. त्यांचे मुलगा आणि मुलगी बँकेत कार्यरत आहेत. ते मुळचे प्रबुद्ध नगर नया गोदाम येथील रहिवासी आहेत. कॉलेजचे शिक्षण घेत असतांनाच त्यांनी स्टुडेन्ट टायपींग इन्स्टीट्युट घातली व सलग 11 वर्षे आपल्या पत्नी व भावांच्या मदतीने टंकलेखन व लघुलेखनाचे शिक्षण दिले. वर्षे 1986 ते 1997 च्या काळात त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली जवळ-जवळ 40 विद्यार्थी सरकारी नोकरीला विविध विभागामध्ये लागले.

त्यानंतर ते प्रबुद्धनगर कामठी या वस्तीमधे डॉ. बाबासाहेब आबेडकर पुतळा सौंदर्यीकरण समीतीचे महासचिव, कॅशीयर व केअर टेकर म्हणून सतत सात वर्ष सेवा प्रदान केली. प्रबुद्ध नगरचे प्रवेशद्वार व डॉ. बाबासाहेबांच्या पुतळ्याचे परिसर या वास्तुच्या बांधकामास त्यांची मोलाची भूमीका होती. सध्या ते मागील 15 वर्षापासून ऑल इंडिया जनरल इन्शोरेन्स SC/ST परिषद (जयमुर्ती) नागपूर युनीटचे उपाध्यक्ष आहेत. दैनीक बहुजन सौरभ हा त्यांचा आवडता वर्तमानपत्र आहे या वर्तमान पत्राद्वारे बुद्ध, फुले आणि आंबेडकर यांचे विचार लोकापर्यंत पोहचत राहावे. या उद्देशाने त्यांनी त्यांचा सेवानिवृत्ती कार्यक्रमामध्ये दि. 2 मे 2025 ला/ 25000/- चा चेक डॉ. सिद्धार्थ कांबळे यांना हस्तांतरीत केला. या कार्यक्रमाला संध्या राजुरकर (व्यवस्थापक) नागेश बुरबुरे आणि एस. के. शेंडे उपस्थित होते. बहुजन सौरभ मनोहर गजभिये यांच्या डायरेक्टरमधे समाविष्ट करुन त्यांचे स्वागत करते व आभार मानते. त्याचप्रमाणे त्यांची समोरील जिवनाबद्दल मंगल मनोकामना व्यक्त करते. कार्यक्रमालाजवळ जवळ 350 लोकांची उपस्थिती होती.

सचिन तालेवार महावितरणच्या संचालक (प्रकल्प) पदी रुजू

मुंबई : महावितरण कंपनीचे संचालक (प्रकल्प) म्हणून सचिन तालेवार यांनी बुधवारी (दि. 7) कार्यभार स्वीकारला. त्यांची या पदावर थेट भरती प्रक्रियेतून निवड झाली आहे. याआधी ते इंदूर येथील मध्यप्रदेश पश्चिम क्षेत्र विद्युत वितरण कंपनीचे संचालक (तांत्रिक) म्हणून कार्यरत होते. तालेवार गेल्या 28 वर्षांपासून महावितरणमध्ये विविध पदांवर कार्यरत आहेत. महावितरणच्या ग्राहकांना आणखी दर्जेदार वीजपुरवठा करण्यासाठी सुधारित वितरण क्षेत्र योजनेसह (आरडीएसएस) विविध योजनांमधून पायाभूत वीजयंत्रणेच्या विस्तारीकरण व सक्षमीकरणाची कामे सुरू आहेत. या कामांसोबतच प्रामुख्याने सौर ऊर्जा प्रकल्पांच्या सर्व योजनांना आणखी गती देत कामे लवकर पूर्ण करण्यात येईल', असे महावितरणचे संचालक (प्रकल्प) सचिन तालेवार यांनी सांगितले.

बारावीच्या गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार

हिंगणा : वानाडोंगरी प्रभाग-10 मधील महाराष्ट्र चौक, श्रीगणेश मंदीर परिसरात संचालक मंडळ तसेच श्रीनगर व एलजी टाऊन येथिल नागरिकांच्या वतीने परिसरातील इयत्ता बारावी उत्तिर्ण गुणवंत विद्यार्थ्यांचा भेटवस्तु व पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी सामाजिक कार्यकर्ते व सेवानिवृत्त सैनिक अधिकारी शांताराम पाटील होते.तर विदर्भप्रांत ग्राहक-पंचायत सदस्य विनायक इंगळे गुरुजी, श्रीगणेश मंदीराचे उपाध्यक्ष दिपक बाबडे, ज्येष्ठ नागरिक जयदेव साकोरे व सौ. त्रिशिला सुरेश सातपुते उपस्थित होते. सर्वप्रथम श्रीगणेश मंदीरात पुजा व आरती करुन उपस्थित इयत्ता बारावीच्या गुणवंत मुलांचा पाहुण्यांच्या हस्ते गौरव करण्यात आला. त्यामध्ये प्राची नामदेव तुमसरे, प्रथमेश शेखर बाबडे, अर्जुन अरविंद केने, सायली घनश्याम मोहरले, ऋषभ जितेंद्र किरणापुरे, प्रणय दहाट, पियुष नामदेव बावणे, उत्कर्ष हेमराज सरोदे तसेच श्रीनगर मधील संजू भाऊ आसोले यांची मुलगी कु. तनुषा संजय आसोले हिची नॅशनल कबड्डी चॅम्पियनशिप हरियाणा येथे निवड झाली. त्याबद्दल तनुषाचा सुद्धा सत्कार करण्यात आला. यावेळी श्रीनगर येथील रहवासी पद्माकर गडेकर, ईश्वर लिडबे, भागवत नारनवरे, चिंतामण अंबुलकर, आमले काका, शंकर शेलोकर, चंद्रशेखर शेळके, घनश्याम मोहरले, बबनराव शिर्के, ऋषभ दाभेकर, अरविंद केने, सेवानिवृत्त मुख्याध्यापक अनंतराव जोशी, अतुल उमरेडकर, चिनबा भोस्कर, सौ. चित्रा शेळके, सौ. संध्या केने , सौ. तुमसरे सौ. भोयर व कुमारी जिवतोडे उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे संचालन व आभार श्रीगणेश मंदीराचे सचिव गजेंद्र काकडे यांनी मानले.

महापुरुषांनी विकासाचा मार्ग आखला : सुनील वारे

पुणे : कोल्हापूर संस्थानांचे राजे राजर्षी शाहू महाराज यांनी आपल्या राज्यातील उपेक्षित वंचित बहुजन समाजाला मुख्य प्रवाहात आणण्याचे महत्वपूर्ण कार्य केले. अस्पृश्यतेचे उच्चाटन, सक्तीचे शिक्षण, शेती, उद्योग, कला, क्रीडा, आरोग्य क्षेत्राला शाहू महाराजांनी चालना दिली. महामानव डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना उच्च शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती देऊन मूकनायकला आर्थिक मदत केली. महाराजांनी रयतेच्या कल्याणासाठी काम केल्यामुळेच त्यांना लोककल्याणकारी राजा म्हणून संबोधले जाते. महापुरुषांचे विचार आपण आचरणात आणावेत असे मत बार्टी संस्थेचे महासंचालक सुनील वारे यांनी राजर्षी शाहू महाराज यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त अभिवादन प्रसंगी बोलताना व्यक्त केले. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) पुणे येथे लोकराजा राजर्षी छत्रपती शाहू महाराज यांच्या स्मृतिदिनानिमित्त त्यांच्या प्रतिमेस महासंचालक वारे यांच्या हस्ते पुष्पहार अर्पण करून विनम्र अभिवादन करण्यात आले. यावेळी इंदिरा अस्वार, स्नेहल भोसले, वृषाली शिंदे, उमेश सोनवणे, दादासाहेब गिते, शुभांगी पाटिल यांनीही अभिवादन केले. विभागप्रमुख उमेश सोनवणे यांनी राजर्षी शाहू महाराजांच्या स्मृतिदिनानिमित्त त्यांच्या कार्याला उजाळा दिला. संचलन रामदास लोखंडे यांनी केले. आभार डॉ. अंकुश गायकवाड यांनी मानले.

वैशाख त्रिविध बुद्ध पौर्णिमेला महासमाधीभूमी महाविहार पवनीला रक्तदान शिबिर

नागपूर : दि. 12 में रोजी वैशाख त्रिविध बुद्ध पौर्णिमेला जगभर मोठ्या प्रमाणावर थाटामाटात धम्मोत्सव साजरा करण्यात येतो, अशा वेळी बुद्ध धम्मांच्या शिकवणीतून आचरण करण्यासाठी दान पारमितेचे पालन केले जाते, जगत विख्यात भिक्खू, धम्मदूत पूज्य भदंत संघरत्न मानके म्हणतात की 'पञ्ञा मेत्ता संघाच्या वतीने व त्यांच्या स्वत:द्वारे जे काही सामाजिक, शैक्षणिक व वैद्यकीय गरजू लोकांसाठी कार्यक्रम राबविण्यात येतात व राबविण्यात येणार आहेत, हे कार्यक्रम फक्त आणि फक्त सम्यक सम्बुद्धाच्या शिकवणीतील दान पारमितेचे पालन व आचरण करण्याचा एक भाग आहे आणि त्याच अनुषंगाने येणाऱ्या त्रिविध बुद्ध पौर्णिमेच्या निमित्ताने सोमवार

दि. 12 मे रोजी वेळ सकाळी 8 वाजता पञ्ञा मेत्ता संघ व रक्त पेढी, जिल्हा शासकीय रुग्णालय भंडारा यांच्या संयुक्त विद्यमाने भव्य रक्तदान शिबिराचे आयोजन धम्मदूत पूज्य भदंत संघरत्न मानके (अध्यक्ष पञ्ञा मेत्ता संघ) यांच्या मार्गदर्शनाखाली करण्यात येणार आहे, आपण सर्वांनी या रक्तदान शिबिरामध्ये मोठ्या संख्येने सहभागी व्हावे अशी विनंती आव्हान उपासक विकास मोटघरे महासमाधी भूमी महाविहार, ॲड. महेन्द्र गोस्वामी भंडारा, अरूण गोंडाणे, भिमाराव वानखेडे, अरविंद धारगावे, डॉ. प्रविण थूल, कैलास गेडाम, लोमेश सुर्यवंशी, सुजाता महिला मंडळ, तुकाराम शेंडे, नरेश चचाने, महेंद्र रामटेके, करूणा टेंभूर्णे सिंदपूरी यांनी केले.

महाप्रज्ञा बुद्धविहाराचा वर्धापनदिनी मान्यवरांचा सत्कार व प्रबोधन

चंद्रपूर : मुल तालुक्यातील सुशीदाबगाव येथील महाप्रज्ञा बुद्धविहारचा 9 व्या वर्धापनदिन दिनानिमित्त शैक्षणिक व सामाजिक प्रबोधनपर कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले.कार्यक्रम प्रसंगी सत्कारमुर्ती जयभारत चौधरी (एडेनबर्ग विद्यापिठ विद्यार्थी स्कॉटलॅंड.), सत्कारमुर्ती डॉ. निशांत विजय तावाडे दाबगाव मक्ता. सत्कार दौलत रामटेके कांतापेठ यांचा बौद्ध समाज सुशीदाबगाव यांच्या वतीने शैक्षणिक वाटचाल व सामाजिक चळवळीतील विशेष कामगीरी बद्दल जाहीर सत्कार करण्यात आला. सत्कारमुर्ती व प्रमुख मार्गदर्शकांनी आपले मनोगत व्यक्त केले व बुद्धविहार हे शैक्षणिक, सामाजिक चळवळीचे केंद्रबिंदू असावे व वाचनालयाच्या माध्यमातून आपण हे साधू शकतो हा विश्वास मान्यवरांनी व्यक्त केला. तसेच उपस्थित बौद्ध उपासक, उपासिका विद्यार्थी व पालकांना प्रबोधनपर मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाकरीता विचारमंचावर उपस्थित प्रिया कांबळे, रवि मेश्राम, बुद्धशिल बहादे, प्रकाश तोहोगावंकर, नितिन रायपुरे, अमोल वर्मा, आकाश फुलझेले, प्रशिक राऊत, बौद्ध समाज अध्यक्ष अंग्रेश मेश्राम आदी मान्यवरांनी आपले विचार मांडले.संचालन अक्षय गेडाम, प्रास्ताविक देवानंद भसारकर यांनी केले. सर्वांचे आभार शालु गेडाम (महिला अध्यक्ष) यांनी मानले.

इंजि. गौतम पाटील यांचा सेवानिवृत्तीनिमित्त सत्कार

नागपूर : रेल्वेचे सिनीअर सेक्शन इंजिनिअर गौतम पाटील यांचा सेवानिवृत्तीचे वेळी जाहीर सत्कार करण्यात आला. मंचावर सत्कारमुर्ती गौतम पाटील व त्यांच्या सहचारिणी शोभा पाटील व परिवार उपस्थित होत्या. अजनी रेल्वे ग्राउंड वर झालेल्या या निरोप समारंभाचे प्रमुख अतिथी होते, सीआरएमएस डिव्हीजनल प्रेसिडेंट विरेंद्र सिंह, तर अतिथी राकेश कुमार शुक्ला, अभिजित, एससी एसटी असोसिएशनचे निकेश उके, मुंबईचे दलाल, महा मेट्रोचे महेश सिंग व टिम उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे उद्घाटन करतांना महाअंनिसचे जिल्हा प्रधान सचिव डॉ. प्रा. सुनील भगत यांनी पाण्याचा दिवा तयार केला व अतिथी दलाल मुंबई यांनी प्रज्विलीत करुन उद्घाटन केला. या प्रसंगी बोलताना विरेंद्र सिंह व दलाल यांनी गौतम पाटील यांच्या रेल्वेतील सेवा कार्याची भरभरून स्तुती केली. रेल्वेतर्फे शाल, भेट वस्तू व पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला. अजय रहाटे व विवेक निमगडे यांनी गीत सादर केले. या प्रसंगी स्टोर इन्चार्ज ए. के. झा, एस. के. चव्हाण, एस. एस. ओझा, एन. के. अग्रवाल, रोशन पाल, विद्यासागर पाटील काटोल, साहेबराव गजभिये, मुलतानी वरुन दास, ए. के. सिंग वर्धा, महेंद्र रामटेके, गणवीर कळमेश्वर, ब्रिजराज सिंग, दिलिप सेलूकर, ट्रेनिंग सेंटरचे सुनील जोशी, जाऊरकर बैतूल, रत्नाकर रंगारी, दिलिप मंडल, प्रा. नाना शेंडे, प्रा. कांबळे, वानखेडे, वासनिक , डॉ रामसिंग गजभिये, ए. बी. थुल, राजेश लांडे, रेवतकर, भगवान वासनिक, डीआरएम स्टाफ टेंभूर्णे, अरविंद गाणार, चंद्रशेखर मेश्राम, मानवटकर, चंदनखेडे, रामभाऊ डोंगरे, देवानंद बडगे, नरेश महाजन, चित्तरंजन चौरे, डॉ. सुनील भगत, प्रा. पुष्पा घोडके व महाअंनिसचे आमंत्रित कार्यकर्ते उपस्थित होते.

स्टुडिओ किरायाने देणे आहे

दैनिक बहुजन सौरभने एक उत्कृष्ट दर्जाचा स्टुडिओ तयार केलेला आहे. बेरोजगार विद्यार्थ्यांसाठी एक आठवड्याचा मोफत कोर्स करण्याचा मानस आहे. ज्या कोणाला नाटक, गाणी, कराओके किंवा फेसबुक रिलवर टाकणारी कोणतीही माहितीसाठी स्टुडिओचा वापर करायचा असल्यास तासाप्रमाणे भाड्याने देणे आहे. अधिक माहितीसाठी संपर्क साधावा.

मो. 8482839451

जाहिरात

प्रॉपर्टी घेणे विकणे भाड्याने देणे अधिक माहिती करिता

संपर्क
९३२५६२९६३५

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648